TRACTATUS JURIDICUS, DE DARDANARIIS,

GERMAN.

Von Korn-Juden,

AD

L. ANNONAM 6. ff. DE EXTRAORD. CRIMINIB.

OLIM

SUB PRÆSIDIO

DOMINI

JOH. BRUNNEMANNI, JCTI,

HABITUS,

JAM DENUO PUBLICÆ ERUDITORUM DISCUSSIONI SUBJECTUS.

VITEMBERGÆ,

TYPIS SCHLOMACHIANIS.

MDCCXLI.

M.DCC.XLII.

DISCUSSIONI SUBJECTUS

IAM DEINDE PUBLICÆ EXPONITUR

A

IOHANNE IMMANUELE KANT.

DOCTORE

SUB PRÆSIDIO

VIRI

PERILLUSTRIS ATQUE DE EXIMIO CRUSIIO

MERITISSIMI

PROFESSORIS ORDINARII

DANIELIS

DE

FELICITER!

DRincipio rerum, Gentium Nationumque, poſtquam Societatum conſtituta jura, atque facta fundamenta erant ipſe eas conſervandi innatus ardor contractuum neceſſitatem efflagitabat. Mundus enim, qui Protaplaſtis copiæ erat, in inopiæ ipſis, propter horrendam illam ἀνομίαν, cornu convertebatur; Inde itaque indigentiæ illius communis, quam adhuc hodie experimur omnes, arceſſenda Principia ſunt. Quod Cræſus alter, alter Irus, eidem fonti originem debet. Quoniam vero natura homo Politicum animal eſt, atque aptum ad Societatem colendam natum, Contractuum auxilio huic incommodo irum eſt obviam. Hinc permutando indigentiæ ſuæ atque inopiæ quæſivere emplaſtrum. Plerumque enim eveniebat, ut quod alteri ſupererat, deeſſet alteri: illo vero, quo abundabat alter, alter indigeret. Bene quidem hæc procedebant,

quamdiu ille, quod hic desideraret, & hic quod ille reciperet, habebant: Sed cum id haud raro deesset incommoda hoc commerciorum genus haud exigua mansere. Operæ itaque pretium *teste Paulo JCto in L. I. pr. ff. de Contrab. Empt.* fuit, ut certa materia eligeretur, cujus publica ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum, æqualitate quantitatis subveniret. Nummus inveniebatur, qui omnium rerum metiretur valorem, & proportionata æstimatione ad æqualitatem reduceret. Novo hoc permutandi genere per nummum invento, nova quodammodo obligationis successit species, Emptio nimirum & Venditio. Permutationi quidem haud adeo hæc dissimilis *L. 2 ff. de Rer. Permutat.* non tamen plane cum eadem eadem *L. 1. ff. d. t. & L. 5. §. 1. ff. de P. V.* Hic contrahendi modus ad nostra quoque tempora, priori tamen non plane abolito, permansit, sat commoditatis ad ulteriorem Societatis humanæ continens conservationem. Sed uti constans atque omni ex parte integrum in rerum natura reperitur nihil, quod non vitiorum aliqua contaminetur labe: Perinde quoque se res in omnibus fere contractibus habet. Cum enim multæ hominibus ad nequitiam viæ sint, per *Nov. 22. c. 15.* Semper inventi homines nequam sunt, qui calliditate sua, vel potius nequitia eo progressi audaciæ, ut omnia in propriam, publica susque deque habita, utilitatem convertere haud erubuerint; *Ut eversos esse mores, regnare nequitiam,*

in deterius res humanas & in omne nefas labi, exinde recte cum *Senec. lib. 1. de Benefic. c. 10.* quis possit conqueri. Imprimis vero illa seculi pravitas, & fraudum pleni mores luci publicæ in contractu, quem dixi, Emptionis & Venditionis, exponuntur. Licet enim Negociatoribus, & præsertim illis, qui circa annonam versantur, cognitum optime sit, largissimis se decorratos privilegiis, dum inter cætera, quamdiu in ejusmodi actu sunt, a muneribus publicis immunitas ipsis concessa, in *L. semper 5. §. 3. ff. de Jur. immun.* ob elegantem, quæ in *d. L.* subnectitur, rationem: *Nam*, inquit Callistratus, *remunerandа pericula eorum, quin etiam & hortanda præmiis, merito placuit, ut qui peregre muneribus, & quidem publicis cum labore & periculo funguntur, a domesticis vexationibus & sumptibus liberentur; Cum non sit alienum, dicere, etiam hos Reip. causa, dum annonæ urbis serviunt abesse.* Nihilo minus tamen illi ex hac legum clementia, uti fieri restatur *Imp. Justin. in Nov. 53. c. 3. princ.* occasionem sumunt delinquendi. Quid enim frequentius unquam, quam Emptori absoletas, plus justo laudando, obtrudere merces illumque non tantum ultra dimidium, sed haud raro ultra alterum tantum lædere pariter atque decipere, *Legi in causſæ 16. §. idem Pomponius 4. ff. de Minorib.* pro sua velanda turpitudine, eam allegando, fraudem facientes per *L. 20. ff. de L. L.* Sed quamvis grande nefas privatus, privatum decipiendo committat; Levidense tamen est, si privatum cum

publico bonum velis comparare. Omne enim crimen, quod turpitudo comitatur, ſi privato eo ſit nocitum; nefandum ſane erit atque turpiſſimum, ſi publica inde utilitas capiat detrimentum *SALUS* enim *POPULI SUPREMA LEX ESTO:* Quapropter odio illi plus quam Vatiniano, nec pœna vulgari digniſſimi; qui in publicæ rei fraudem annona vexando, attemptando, flagellando reddunt carioram Dardanarii hi omninoſo nomine appellantur, quos ipſos populo execrabiles pronunciat Regum Sapientiſſimus *SALOMO Prov. 11. v. 26.* Juſtiſſime exinde horum obviam itum avaritiæ eſt, *tam Mandatis quam Conſtitutionibus Principum*, teſte *Ulpiano* in famoſa illa *L. Annonam 6. ff. de Extraord. Crim.* Cum vero hoc crimine nullum toto die frequentius patrari videamus, & ita quidem, ut impunitum plerisque fere in locis relinquatur; Operæ me pretium facturum arbitror, ſi juxta ductum *d. l. Annonam.* Dardanarios & his ſimiles, horumque vita & vitiis condignam pœnam publicæ Diſputationi ſubjecero. Rem equidem eo ipſo tenuiſſimi mei ingenii vires longius egredientem aggredior, ut propterea Eruditiorum reprehenſionem juſtiſſime videar incurriſſe: Hoc tamen mihi adhuc ſolaminis ſupereſt; *Etiam in magnis VOLUISSE non omni laude carere.* Dabis itaque veniam, Anagnoſta Candide, ſi non omnia ad palatum tuum. De Exercitio Academico edendo ſollicitus animus eſt, non de orbe informando

do politiori. Summum tantummodo Numen, a quo Principium faciendum omne, *Nov. 59. proœm.* humillimis veneror precibus, pro ſcopo, qui gloria ipſius, Proximi Salus, feliciſſime conſequendo.

Verba L. Annonam *6. ff. de Extraord. Criminib.*

Ulpianus *lib. 8. de Offic. Proconſ.*

Annonam attemptare & vexare vel maxime Dardanarii ſolent. Quorum avaritiæ obviam itum eſt tam Mandatis quam Conſtitutionibus. Mandatis denique ita cavetur; Præterea debebis cuſtodire, ne Dardanarii ullius mercis ſint, ne aut ab his qui coëmptas merces ſupprimunt, aut a locupletioribus, qui fructus ſuos æquis pretiis vendere nollent, dum minus uberes proventus expectant, ne annona oneretur. Pœna autem in hos varie ſtatuitur; Nam plerumque ſi Negotiantes ſunt, negotiatione eis tantum interdicitur, interdum & relegari ſolent, humiliores ad opus publicum dari.

§. 1.

§. 1. Onerant autem annonam etiam ſtateræ adulterinæ, de quibus D. Trajanus edictum propoſuit, quo edicto pœnam legis Corneliæ in eos ſtatuit, perinde ac ſi Lege Teſtamentaria, quod teſtamentum falſum ſcripſiſſet, ſignaſſet, recitaſſet, damnatus eſſet.

§. 2. Sed & D. Hadrianus, eum qui falſas menſuras habuit, in Inſulam relegavit.

CAPUT I.

CAPUT I.

DE DARDANARIORUM ORIGINE ET DESCRIPTIONE, ET DE ANNONA.

Accuratiori prius vocabulorum enodationi, quam ad ipſam rem pedem promoveam propius, aliquid impendendum temporis eſt. Etenim percepto diſtincte vocis ſignificatu, facilior ad rei ipſius intimiora tranſeundi aditus eſt. Ipſi exinde Philoſopho *lib. 4. Polit. 1.* Nominis definitio Principium intelligendi rem ipſam haud adeo abſurde vocatur. Poſſet autem alicui hic ipſe, qui circa nomina ſuſcipitur labor, ad Philologorum potius forum remittendus videri; cum juri opera navantem, ea quæ ſcholaſticam ſapiunt diligentiam, ſicca, quod ajunt, potius pede præterire, quam circa eadem operoſe ſe macerare, deceat. Subſcriberem fere conſilio, atque hac in parte calamum depo-

1

2

nerem, niſi eadem hic, quæ Philoſophum ad nominis ἀκριβειαν indagandam impellit, militaret quoque ratio:
3 Facilior nimirum ipſius cognitio rei. Deinde etiam hac in materia viam præeuntes in jure noſtro video, non tantum JCtos Ulpianum *in L. 1. pr. ff. de I. & I. L. 1. §. 1. ff. de Pact. L. 1. pr. ff. depoſit. L. 49. ff. de V. S.* Julianum *in L. 51. pr. ff. ad L. Aquil.* Paulum *in L. 1. pr. ff. d. Furt.* Sed & ipſum Sacratiſſimum Imper. Juſtinianum in ſuis Inſtitutis *ut in §. 5. quib. mod. patr. pot. ſolv. §. 2. de Tutel. §. 2. de Obligat. ex delict. §. 1. in f. de Interdict. & alibi paſſim.* Imo totus ea propter in Pandectarum calce a Compilatoribus earundem, de Verborum Significatione annexus titulus eſt. *Conf. l. 1. ff. de O. c.* Eorum itaque veſtigiis in præſenti & mihi erit inſiſtendum. De Autore autem *dictæ L. Annonam*, quam explicare annitor, prius præfari quædam, operæ pretium vix exiſtimaverim, cum Ulpianum eum fuiſſe inſcriptio *d. L.* manifeſto ſatis demonſtret. Floruiſſe vero hunc ſub Adriano Imp. ejusque ſcriniis præfuiſſe conſtans Hiſtoricorum ſententia eſt, eumque in jure dicendo excelluiſſe. Leges fere omnes in Pandectis Initiales ſatis demonſtrare, nec Dupondio incognitum eſt, aut eſſe debebat. Ad ipſam ergo Dardanarii vocem, quæ in binis textibus tantummodo reperitur, *ut in d. L. 6. de Extraordin. Crimin. & L. 37. de Pœn.* a ſuo fonte derivandam propius accedo. Conveniunt autem Interpretum plerique in eo; Dardanarii vocem originem debere Dardano profligatiſſimo cuidam & contaminatiſſimo Mago, qui maleficis artibus anno-

annonam in granaria sua avertere, mensuras in admetiendo minuere solitus est, uti *ex Struckio lib. 2. Antiq. Conviv. c. 12.* tradit. *Georg.* Schönborn *lib. 3. Polit. cap. 45. in f.* unde quoque Dardanias artes dictas esse volunt. *Dn.* Struvius *Exerc. 48. ad ff. th. 79. qui plures citat. Johann. Jacob.* Wissenbach. *Vol. 2. Disp. 16. th. 15. Joh.* Calvinus *in Lexic. Jurid. sub hac voc.* Quis vero fue- 6
rit hic Dardanus, ubive locorum vixerit, non adeo in comperto est, deque eo ad unum silent omnes & Juris Interpp. & Lexicographi. De eo quidem constat, fuisse quendam, cui nomen Dardanus, quem fingunt Jovis & Electræ filium, qui postquam fratrem Jasium interemisset, *in* Samothraciam fugit, & postea in Asiam. Urbs ibidem ab ipso condita, quam suo nomine Dardanum insignivit, eam postea Tros Erichthonii filius Trojam a se appellavit. Mentionem hujus *Virgil. lib. 3. Æneid.* facit:

Dardanus Iliacæ primus Pater, urbis & Autor.

Sed hunc Magum fuisse meminit nemo. Potissimam vero pro Dardano Mago defendendo rationem ex iis, quos Columella *lib. 10. de cult. hortor.* habet, versibus, haurjunt:

At si nulla valet medicina repellere pestem,
Dardaniæ veniant artes.

Hic per Dardanias artes, Magicas intelligunt, & forsitan ex his, tanquam ex effectu, caussam aliquam prosupponunt, & per consequens, fuisse aliquem nomine Dardanum, eumque Magum, a quo hæ nomen traherent artes, collegerunt. Haud exiguum tamen 7

ſcrupulum movent illa, quæ *Virgilius* hinc inde in ſuis *Æneidos* habet *libris*, Ubi Adjectivum illud *Dardanius* & *Dardanus* perinde ipſi eſt, quod Trojanus. Sic habet *Dardana arma*, *Dardana pubes*, *adulter Dardanius*, *Ductor Dardanius*, Dardaniæ itaque artes apud Columellam de Trojanis artibus quoque poſſent explicari, cum dubium nullum ſubſit, in tanta hominum colluvie, qualis Trojæ fuit, qui omnes Dæmoni litabant quotidie, vetitas maxime & nefandas artes viguiſſe. Quicquid tamen hujus rei ſit, ego in præſenti non contrariabor communi DD. opinioni, præſertim cum illa haud exiguum roboris capiat ex *Plinii Hiſtor. Natur. lib. 30. c. 1.* Dardanias itaque artes, qui Magicas explicaverit vel Trojanas, me non adeo habebit adverſantem; Hoc tamen concedendum omnino eſt, il-
8 licitas illis artes eſſe intelligendas. Hinc Thaletem illum Sapientem, ad Dardanarios referre conantur *Andr.* Dinner. *Tr. de juſto rer. pret. deſin. cap. 3. n. 3. Jac.* Menoch. *de Arbitr. Jud. Quæſt. lib. 2. caſ. 569. n. 2.* quod olei prævisam caritatem officinarum olearium conductione impedierit, vel ut alii volunt, oleas omnes coemerit, & poſtea in ſequenti anno carius vendiderit. Scientiam vero inopiæ illius futuræ ipſum ex Aſtrologia hauſiſſe, vel e Democrito, quem ſcripta Dardani legiſſe perhibent, ſibi comparaſſe, *ex Plinio citat. loc. Dinner.* demonſtrat. Sed annon hoc caſu liber Sapiens ille a Dardanariatus crimine fuerit, infra *c. 4.* ſe diſſerendi exhibebit occaſio. *Conf. Tiber.* Decianus in *Tract. Criminal. lib. 7. c. 21. n. 2.*

Aliam

Aliam Dardanariorum originem suggerit *Caspar.* 9
Klock. *Tractat. de Contribut. c. 1. n. 359.* qui eos potius dictos vult Dardenarios, quod darent denarios ante; Quam derivationis rationem ex eo deducit, quod Dardenarius alias vocetur Propola; Propolæ autem vitium in eo conspicuum maxime sit, quod soleat dare pecuniam, antequam quicquam, vel mercium, vel fructuum acceperit, ut eo minus recedere alter a contractu, & hic matura pecuniæ solutione eum eo melius decipere possit. Sed allusio hæc potius videtur, quam genuina vo- 10
cabuli derivatio, ideoque eam in præsenti facio missam. Synonyma Dardanarius varia habet, vocatur enim Græcis Παντοπώλης, παντομεταβολ@, σιτοκάπηλ@, παλινκάπηλ@, οἱ τῇ εὐθηνίᾳ ἐπιβουλέυοντες, Latinis, secutis Græcos, Propola, Pantopola, Seplasiarius, &c. *Vid. Dionys.* Gothofredus *not. ad L. Annonam lit. m. Jacob.* Cujacius *lib. 10. Observat. 19.* Germanis Ein Vorkäuffer, ein Aufkäuffer, ein Korn-Jude.

Ad Dardanariorum progredior descriptionem, 11
& illam *ex d. L. 6. ff. de Extraord. Crim. junct. L. in Dardanarios 37. ff. de pœn.* taliter formo: Dardanarii sunt, *qui vel merces coemptas supprimendo, vel minus uberem proventum expectantes, suos fructus justo pretio vendere recusando, vel falsum mensurarum modum constituendo, annonam attemptare & vexare solent.* Habes hic descriptionem, quam promisi, non definitionem, inter quas, quæ latitet differentia, illi etiam, qui primis tantummodo laboris Philosophiæ fundamenta delibavit, latere nequit. Potuisset quidem ita describi

Dardanarius, quod ſit, *qui annonam cariorem reddit*; Sed ſi ulla in jure definitio periculoſa, *juxta L. 202. ff. de R. I.* hæc ſane foret, & latiſſimo ſuo ſignificatu non tantum Dardanarios in ſpecie, ſed etiam Monopolia, & quid non ſub ſe comprehenderet. Itaque potius, licet contra Regulas Philoſophicas disjunctivam deſcriptionem formando, me peccare non eam inficias, ipſiſſimis hujus *L. Annonam* verbis juxta partes conſtituentes deſcribere Dardanarium placuit, quæ non conjunctim ſemper ſed & disjunctim Dardanarium quempiam faciunt.

12 Priora datæ deſcriptionis verba explicationi in *ſeq. cap.* reſervabo. Poſtrema vero, quæ in *d. L.* prima ſunt, hinc explicationem merentur, quando Dardanarii attemptare annonam & vexare dicitur. Dicitur autem *ANNONA* ab anno, quaſi annua alimonia, cum ſit proventus unius anni, non frumenti tantum, ſed & aliarum rerum. Calvin. in *Lexic. Jurid. ad h. voc.* Et Gothofred. *ad Rubric. tit. C. de Annon. & capitat. adminiſtrant. lit. L.* annonam dicit, qua vitam noſtram

13 toleramus. Diverſas autem annonæ vocabulum in jure recipit ſignificationes: Primo enim annona idem eſt quod Salarium, ubi patet ex *t. t. C. de annon. & capitat. adminiſtrant. Conf. Excell. Dn. D.* Brunnemann. *Patronus atque Præceptor meus obſequioſe colendus, in Commentar. ad Cod. L. un. d. t. Anton.* Perez. *Comment. Cod. ad d. t.* Deinde alia *annona civilis*, de qua *in Cod. de Annon. Civilib. lib. 11.* dicta exinde, quod civibus

14 viritim ſingulis diebus fuerit erogari ſolita. Maxime enim curæ erat Imperatoribus, ne frumenta Romæ

defi-

deficerent, quod alias quidem evenire solebat sæpius. Hinc Provinciæ multæ Romano tunc temporis subjectæ Imperio, uti Ægyptia, Sicilia, Gallia, Africa, tributi nomine Impp. præstabant annonarias species, easque quotannis Romam mittebant ad alendum ibi populum, *quod refert* Perez. *Comment. ad tit. C. de Canon. Frument. Urb. Romæ n. 1.* Hinc ortum quoque trahit tessera frumentaria, quæ dabatur civibus, qua exhibita certa portione frumentum accipiebant, cujus tesseræ mentio fit *in L. 49. §. 1. ff. de Legat. 2. L. 87. pr. ff. eod. & in L. 52. §. 1. ff. de Judic. Vid. Tiber.* Decianus *Tractat. Crimin. lib. 7. c. 22. n. 29.* Gothofred. *ad d. l. 49. de leg. 2. lit. K.* Et hæc annona civilis opponitur illi, quæ singulis domibus distribuatur, teste Perez *ad tit. C. de annon. Civil. n. 4.* ad quas annonas Civiles panes etiam Civiles referuntur, quorum mentio fit *in L. fin. §. fin. C. de jur. dot.*

Alia porro *Annona militaris*, de qua agitur *in tit.* 15
C. de erogat. militar. annon. lib. 12. Erat autem militaris annona, quæ victus caussa militibus erogabatur, ut panis, caro, vinum, acetum, oleum, sal, &c. *L. 1. C. d. t.* Ex qua Lege notari obiter potest modus annonam militarem apud Romanos distribuendi, quem ita observarunt; ut buccellatum sive bis coctum panem duobus diebus, panem alium tertio, uno die vinum, alio acetum, uno die lardum, biduo carnem vervecinam acceperint *de L. 1. C. & ad illam Ampliss. Dn. Præses in pr.* Perez *ad d. t. C. n. 2.* Gothofred. *ad d. L. 1. lit. t. Petr. Gregor.* Tholosanus, *Syntagm. Jur. Universf. lib. 36. c. 30.*

16 *c. 30. n. 16.* Ad has annonas militares pertinet quoque *tit. in C. de Annon. & Tribut.* ubi tamen a tributo separanda annona est; Tam quidem hæc quam illud ad sustentandam militiam concurrit. Hæc tamen ab illo differt maxime. *Annona* erat species fructuum ad tuendum exercitum a possessoribus quotannis erogari solita, ut frumentum, oleum, sal, &c. *Tributum* vero consistebat vel in pecuniis vel in jumentis ad tuendum exercitum ex prædiis suppeditatis. *Dn.* Præses *ad L. as quidem 2. C. de Annon. & Tribut.* Perez *ad d. t. C. n. 1.* Hinc annonam in speciebus consistere, tributum vero in corporibus, asserit Gothofred. *ad Rubric. Cod. d. t. Lit. 1.* Calvin. *in Lexic. sub voce Annona.*

17 In nostra Lege eam sortitur annona significationem, quam habet *in tit. ff. ad L. Jul. de Annon.* Ut annona sit omne illud, quod ad victum humanum pertinet, & per consequens ad eam referri possint omnes illæ species, quæ enumerantur in *L. 1. C. de erogat. militar. annon.* ut Frumentum, panis, vinum, acetum, lardum, & his similes. *Vid. Petr. Gregor.* Tholosan. *Syntagm. Jur. lib. 36. cap. 30. n. 1.* Conf. *L. 43. & 44. ff. de V. S.* ubi & vestes sub victu contineri dicuntur; Secuti enim esu & potu tuemur corporis vitam, ita etiam vestimentis, *per dd. ll. junct. L. 234. §. 2. ff. d. t.* Non obstante *L. 21. ff. de aliment. vel cibar. Legat. Conf.* Gothofred. *ad d. L. 43. lit. m. Johann.* Gœddeus *ad dd. ll. 43. & 44. de V. S. Tiber.* Decian. *Tract. Crimin. lib. 7. c. 22. n. 1.*

18 Facile exinde liquet, quid sit attemptare annonam vel vexare, nimirum ejusmodi species, quæ vel

prima-

primario, vel secundario ad victum nostrum faciunt, supprimere, justo pretio vendere recusare, vel ob metum arctioris annonæ illas fraudulenter coemere, & deinde carius vendere. Dicitur autem in nostra Lege attemptare, pro attentare, sicuti & interdum temptare pro tentare dicitur, cujus rei exemplum extat *in L. 2. ff. de Extraord. Crim.* alias etiam ejusmodi vexatores annonæ dicuntur incendere, excandefacere, flagellare, vestare annonam, *uti ex Lampridio & Varrone docet. Jac.* Cujac. *lib. 10. Observat. 19. sub fin.* Calvin. *in Lexic. sub voc. Dardanarius.*

CAPUT II.

DE DARDANARIORUM GENERIBUS.

De *Dardanariorem origine actum in capte præceda-* 1
neo est, ubi simul eorum genium paulisper, accuratiora tamen huic capiti reservando, adumbravi. Ideoque ad illa descriptionis verba, quæ rem totam absolvere videntur, explicanda propius accedo, ubi Dardanarios dixi illos, qui vel merces coemtas supprimunt, vel dum minus uberem proventum expectant suos fructus justo pretio non vendunt, vel falsum mensurarum modum constituunt. Ex partibus constituentibus vel potius speciebus descriptionem il-

lam esse desumptam, ibidem addidi. Addidi & illud, necesse non esse hæc omnia in Dardanario concurrant, sed quamlibet speciem sufficere, ut quis Dardanarii incurrere possit crimen, ut rectius disjunctive quam copulative illa ipsa membra ponantur. Ulterius quidem Pantapolarum naturam extendi posse non eo inficias, sed in præsenti specierum enumeratio *in d. L. 6. ff. de Extraord. Crimin.* facta, sufficiat. Quoniam autem hoc ipsum crimen affine maxime est illi, quod alias Monopolium appellatur, & ita quidem, ut alterum cum altero confundi toto die soleat, operæ pretium erit, brevissimo tamen linearum ductu, Monopolii indolem explicare & an hoc cum illo idem sit, an vero diversum, examinare.

2 Monopolia variis varie describuntur, Joh. *Cālvin. in Lexic. sub voc. Monopolium* ita describit: Monopolium est, cum penes unum tantum vendendi potestas existit, quod fit, cum unus solus, vel ut fieri solet, paucis secum admissis exercet ac emit aliquod genus mercaturæ universum, ut solus suo arbitrio vendat, & pretium statuat. Aliter *Caspar.* Klock. *de Ærario lib. 2. c. 26. pr.* Monopolium est commercium emendi, vendendi, permutandive, a paucis vel uno etiam usurpatum, reliquis civibus præreptum, qua ratione pretia augentur cum lucro negotiantis & reliquorum damno. Brevissime Deciano *d. Tr. Crim. lib. 7. cap. 21. n. 1.* Monopolium dicitur, cum penes unum tantum alicujus rei vendendi potestas est. Aliter alii Monopolia describunt; quæ quidem descriptiones diversæ sunt a

si verb,

ſi verba reſpicias, ſi vero mentem; eodem res recidet. Nec opus eſſe exiſtimaverim circa accuratam hujus vitii deſcriptionem ſe macerare, cum ex modis, quibus Monopolium committitur, facile quid ſit, cognoſci poſſit.

Proſtat hanc in rem Saluberrima Imp. Zenonis 3
Conſtitutio, quæ habetur in *L. un. C. de Monopol. & convent. negotiat. illic.* in qua conſtitutione facillimo negotio, quot Monopoliorum genera ſint, & quæ tam Monopolæ, quam illis, qui ſe pactis labem ſapientibus Monopolicam conſtringunt, pœna infligenda, colligere licet. Sunt autem Monopolii ſpecies palmariæ tres, quæ tam ex Rubro quam ex Nigro *d. t. C.* hauriuntur. Rubricæ verba hæc ſunt: *De Monopoliis, & conventu Negotiatorum illicitio, vel artificum, Ergolaborumque nec non balne atorum prohibitus illicitisque pactionibus.* Colligunt in DD. communiter has tres ſpecies I. Quod quis Monopolium committat, quando certum Mercaturæ genus E. G. Piſcium, veſtium, librorum &c. *ſibi ſoli arrogat*, ut ſolus poſſit vendere *pr. d. L. un.* 2. Incurrunt illi hoc crimen, qui illicitis habitis conventionibus conjurant, aut paciſcuntur, ut ſpecies diverſorum corporum negotiationis non minoris, quam inter ſe ſtatuerint, venundentur. *de L. un. verb. neve quis illicitis.* 3. Ædificiorum Artifices, vel ergolabi, aliorumque diverſorum operum Profeſſores, & Balneatores huic crimini obnoxii redduntur, quando pacta inter ſe componunt, ne quis artifex, quod alteri commiſſum eſt opus, impleat, perficiat, aut injunctam

alteri ſolicitudinem alter intercipiat *d. L. un. Verb. ædificiorum quoque. Vid. Conſultiſſ. Dn.* Brunnem. *Comment. ad d. L. un. C. de Monopol.*

4 Hi Monopolii modi ſunt, hæ Species, hæc membra, quæ ex textu eruere licuit, plura excogitarunt Dd. *Joann.* Althuſius *in Polit. c. 32.* quem ſequitur *Joach.* Schepliz. *ad Conſuetud. March. P. 4. lib. 4. §. 7. n. 2.* novendecim Monopolii ſpecies enumerat. Totidem quoque Monopolii modos recitat *Jac.* Menoch. *de Arbit. Jud. quæſt. lib. 2. caſ. 569.* quanquam longe aliter. Sed Monopolii vocabulum in ſenſu latiſſimo illi accipiunt, ut ſua latitudine Monopolium in ſpecie ſic dictum, Dardanarios & ipſam L. Juliam de annona ſub ſe com-
5 prehendas. Diſtincta tamen hæc ſunt, ideoque nec confundenda. Nulla enim adeo urgens ratio adeſt, quæ quo minus Dardanariatum a Monopolio diſtinctum dicam, me moveat. Licet enim affinitas maxima inter hæc duo ſit, non tamen propterea idem ſunt, nec in omnibus pari paſſu ambulant: ſic permutatio in jure noſtro vicina emptioni & venditioni eſt *per L. Ariſto. 2. ff. de Rer. permut.* Eam tamen cum emtione velle confundere, piaculum eſſet. Ita nimirum ſe res habet; Confuſio errorum fons eſt, mater eſt. Fugienda
6 illa & fuganda eſt. Tutiſſima itaque via tali modo incedi poſſe, exiſtimaverim ego. Si quis Monopolii tres enumeratas ſpecies, tanquam in textu juris fundatas retineat, & tot tantummodo eſſe aſſerat. Dardanariatus vero ſpecies totidem concedat, quot in Legibus enumerantur. Plures ſi emerſerint caſus, qui nec inter

Mono-

Monopolia expreſſe relati, nec Dardanariis annumerati, facile cuivis judicare erit, cui propius accedat, quod in dubium venit, crimen, an Monopolio, an Dardanariatui, ad quod deinde facili Minerva poterit transferri. Hac ratione putaverim evitari poſſe Dardanariorum cum Monopolis confuſionem, ut ita cuilibet horum ſua ſarta tecta maneat integritas ac diſtincta indoles.

Ex Dardanariorum generibus res forte evadet 7
clarior; itaque horum primum conſtituunt illi *coemptas merces ſupprimunt*, per expreſſa *d. L. Annonam* verba. Emere quidem merces vel coemere in ſe vitii nihil ha- 8
bet, cum contractus hic juri Gentium debeat originem, *per L. Ex hoc jure 5. ff. de I. & I.* ut propterea liberrimus ejusdem uſus cuique ſit concedendus; Limitationem hoc tamen recipit; Niſi coemptio illa vergat in Reipubl. detrimentum, & in civium nocumentum. Si enim fraudulento animo quis frumenta coemere vellet, hac ratione ac intentione, ut ita frumenti copia quadantenus incipiat deficere, ut poſtea annona ſua coemptione reddita arctiore carius vendere illa poſſet, illum ego a Dardanariorum crimine tantum abeſt ut abſolvam, ut potius Dardanariorum Primicerium illum pronunciare habeam neceſſum. Itaque ut 9
in omni delictorum genere dolus requiritur, *per trat.* Dn. Carpzov. *Part. 3. pr. Crim. quæſt. 143. n. 11.* ita in hoc abeſſe ille minime debet, alias enim crimen hoc non contraheretur. *Vid. Petr. Gregor.* Tholoſan. *Syntagm. Jur. univerſ. lib. 36. cap. 30. n. 3.* Hinc notanter

in noſtra *L. Annonam* additur verbum *ſupprimunt*, quæ Phraſis repetitur in *L. 3. §. fin. ff. de Crim. Stellionat.* ut mercium nuda coemptio non ſufficiat, ſed etiam ſuppreſſio earundem accedat neceſſe ſit. Verbum enim *ſupprimere* in jure noſtro plerumque delicto alicui applicari ſolet, ita quidem, ut ſemper ſub eodem dolum intellectum velint JCti. Patet id ex *L. 10. §. fin. ff. Teſtam. quemadm. aper. L. 3. §. 6. ff. de Tabb. exhib. L. 9. §. fin. ff. de dol. mal. L. 7. ff. ad L. Cornel. de Falſ.* in quibus textibus de ſuppremo teſtamento agitur. Sic etiam dicuntur Mancipia ſupprimi in *L. 82. §. pen. ff. de Furt. L. 3. ff. ad L. Fab. de Plagiar.* Naufragium ſupprimi *L. 3. §. 4. ff. ad 1. Cornel. de Sicar. L. 3. §. fin. de incend. ruin. naufrag.* Supprimere ergo hic eſt, quando frumentum, quod in magna copia quis habet, vicino ſuo & concivi egendi vendere recuſat. Hi ipſi egregie deſcribuntur in privilegio quodam *Sereniſſ. Elect. Brand.* Johannis Sigismundi *glorioſæ recordationis* Pannificis in Marchia conceſſo *Anno Chriſti 1611.* Ea propter quædam ad noſtrum ſcopum facientia hic adduxiſſe non pigebit; Inter alia autem de propolis lanæ ita habet Privilegium: Daß ſie ehe die Schafe abgenommen, nach der Wolle lauffen, reiten, fahren, dieſelbe beſtellen, und mit ihrem eigenen Gewichte an ſich bringen, und den armen Tuchmachern dieſelbe offt einen Stein drey oder vier Silber-Groſchen theurer wieder verkauffen, oder ihr Tuch um einen geringen Werth an ſich bringen, & poſtea: Darüber die Vor-Käuffer in Städten die armen Leute noch

bedrauen,

bedrauen, wo sie Frembden ihr Tuch verkauffen, und ihnen nicht zukommen lassen wollen, würden, daß sie alle Wolle aufkauffen, und ihnen keine Wolle zukommen lassen, noch die Tuch von ihnen annehmen wollen; Und wann gleich die Tuchmacher frembde Kaufleute zu ihren Tüchern bekommen, und umb eine gewisse Anzahl Tücher mit ihnen handlen, auch zu Zeiten eine ansehnliche Summa Geldes darauf empfangen, damit sie sich desto besser mit Wolle gefast machen, und ihnen die Tücher liefern möchten; so bereden sie doch die frembden Kaufleute, daß sie bessere Tücher, und die in wohlfeilerem Kauffe von ihnen, dann von den Tuchmachern, bekommen können, damit sie die frembden Kaufleute wegschaffen, und alleine den Vor-Kauf behalten, auch was ihnen selbst gelüstet den armen Leuten für die Tücher geben mögen, &c. Refert hoc *Joachim.* Schepliz *ad Consvet. March. P. 4. tit. 6. §. 5. n. 11.* Colligere exinde facile est quinam illi sint, qui merces non tantum coemunt, sed & coemptas supprimunt, quod præsertim ex verbis *illis eluceſcit*, daß *sie alle* Wolle aufkauffen, *und ihnen keine zukommen lassen wollen.* Hi sunt illi Reip. damnosi homines, qui omnia sibi, non aliis quoque nata persuasissimi sunt, ut exinde optimo jure meritoque hos inter Dardanarios retulerit *Vlpian. in d. L. Annonam*, eorumque vita condignam pœnam statuerit, de qua pœna vid. *c. 5. & 6.* Conf. *Reformat. Polit. de Anno 1548. tit.* die Monopolia und schädliche Vor-Käuffe belangend *in princ.* ubi eorum connata indoles egregie describitur.

Alterum

Alterum Dardanariorum genus, cujus in Lege noſtra mentio fit, abſolvunt *Locupletes*, *qui fructus ſuos æquis pretiis vendere nolunt, dum minus uberes proventus expectant.* Eadem hoc, quæ primum genus, comitatur turpitudo; Licet enim hi in annonæ fraudem fructos ſuos undique non coemerint, uti de primo Dardanariorum genere dictum; Æque tamen contra charitatem proximi & ſalutem publicam peccant, dum indigentibus fructus æquis pretiis vendere recuſant. Beneficio enim adfici hominem intereſt hominis, *per L. 7. in fin. ff. de Serv. export.* Et quamvis ipſi ex propriis agris hoſce perceperint fructus, nihil tamen impedit, quo minus illos concivibus teneantur communicare. Cum ea, quæ a Divina benedictione conceſſa ipſis, proximo æque conceſſa intelligantur. Peccant ergo illi contra Divinam Legem, peccant contra æquitatem naturalem, peccant denique contra ipſius publicæ rei ſalu-
14 tem. Elegantia ſunt, quæ habet hac de re *Ambroſius* relatus *in can. Sicut 8. Diſtinct. 47.* ubi Dardanarium ejusmodi ita alloquitur: *Tu ſuſceptis Dei muneribus, etſi in ſinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Quis enim tam injuſtus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta ſuum non uſum, ſed abundantiam & delicias facit? Neque enim minus eſt criminis habenti tollere, quam cum poſſis & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines, nudorum indumentum eſt, quod tu recludis. Tot te ergo ſcias*

inva-

invadere bona quot possis præstare quod velis. Recte ergo hi ipsi Mammona in horreis quotidie adorantes, a Magistratu cogi possunt, ad vendendum perceptos ex proprio fundo fructus; Sed a quo Magistratu, & quo pretio illa ipsa venditio fieri debeat, ulteriori videbatur indigere disquisitione, quæ, cum ab hac materia non adeo sit aliena, ideoque ejus discussionem *sequent. cap. 3.* reservabo. 15

Progrediendum itaque ad tertium Dardanariorum genus est, ad quod refero illos, *qui pondera & mensuras falsant*, sive, qui stateris & mensuris adulterinis utuntur. *d. L. Annonam §. 1. & 2. ff. de Extraord. Crimin. & L. in Dardanarios 37. ff. de Pœn.* Quod vero etiam hi ad Dardanarios sint referendi, non tantum inde colligi potest, quo Dardanus, e quo Dardanarios originem trahere perhibent, non solum magicis artibus annonam vexaverit, & frumenta in sua horrea averterit, sed & falsis mensuris in admetiendo usus fuerit, uti dictum *supr. c. 1. n. 5.* Sed exinde facile etiam liquet, quia in *d. L. 6.* Dardanariis annumerantur, ea nimirum propter, quia annonam quoque gravant; Et in *d. L. 37. ff. de pœn.* expresse Dardanarii vocantur, ut dubitandi amplius ansa subsit nulla, quo minus & hos Dardanariis annumerem. Quomodo autem annona stateris adulterinis & falsis mensuris oneretur *infra c. pen. & ult.* se dicendi occasio exhibebit. 16

Explicatis jam quadantenus tribus hisce Dardanariorum generibus, de duobus adhuc casibus viden- 17

dum erit, qui a DD. referuntur, quorſum referendi illi ſint, ad Monopolium, an ad Dardanariatum: Omnes enim caſus in Lege comprehendere, quodammodo Legislatori fuit impoſſibile, cum natura novas deproperet edere formas per *L. Tanta 2. §. 18. C. de*
18 *V. I. E.* Illi itaque, qui de novo emergunt caſus ad ſimiles in Lege expreſſos veniunt referendi. *Conf. L. 10. 12. & 13. ff. de Legib.* Sic illi, *qui in foro plus æquo offerunt*, ſpeciali Anathemate in jure noſtro haud feriuntur, refrenanda tamen, atque per legitimos tramites calumniantium horum expellanda iniquitas eſt, uti *Imper.* loquitur *princ. proœm. inſtitut.* cum Reip. interſit, ne delicta maneant impunita per *L. 51. §. 2. ff. ad L. Aquil.* ideoque hi Dardanariis jure merito non tantum comparantur, ſed iisdem quoque pœnis ſubjiciun-
19 tur. Quamvis enim quisque rei ſuæ Moderator ſit atque arbiter *L. 21. C. Mandat. & L. 48. ff. de Pact.* Reipubl. tamen quoque expedit, ne quis re ſua male utatur §. *fin. Juſt. de His qui fui vel al. jur.* Hinc notabilem prædicta regula patitur limitationem, quod non procedat, ſi liberrimus ille uſus propriæ rei vergat in præjudicium tertii. *Jac.* Menoch. *Conſil. 226. n. 50. & 51.* & eum citans *Aug.* Barboſa *in Axiomat. lib. 16.*
20 *cap. 40. n. 11.* Ita quoque in hoc paſſu ſeſe res habet; Eo ipſo enim quo juſto plus in foro alter offert facili negotio efficere poteſt, ut venditor nemini, præterquam ſibi vendat, cum tantum pretium offerentem emptorem venditor haud facile poſſit invenire. Vel reddit emptor ejusmodi injuſta oblatione pretii venditorem

rem obſtinatum, ut ille propterea quod ſupereſt fructuum minoris vendere recuſet. Tertii ergo hic verſatur præjudicium, qui alias æquiori pretio hanc rem potuiſſet comparare. Imo ipſi quoque Reipubl. damnum tali modo infertur; Carior enim eo ipſo annona redditur. Siquidem dementis foret mentis venditor, ſi cum emptore plus juſto offerente non vellet libentius, quam cum eo, qui minus illo offert, contrahere. Quanquam ſi ad *Poli forum* ejusmodi vendito- 21
rem reducere vellem, aliter forſan de eo foret pronunciandum. Confer de hoc Dardanariorum genere Dn. Struv. *Exerc. 48. ad ff. th. 79.* Cöler. *de Aliment. lib. 1. c. 17. n. 32.*

Porro ad Dardanarios hos quoque referri poſſe exiſtimaverim, *qui meſſes immaturas* vel fructus adhuc in herbis latitantes, ob caritatis metum coemunt, quos ipſos ad Dardanarios quoque retulit Dn. Struv. *d. Exerc. 48. th. 79.* Sed annon plane illicita ejusmodi futuræ meſſis emptio ſit, hic opportuno loco quæri poſſe videtur? *Feliciſſime autem hanc ipſam* quæſtionem expediri poſſe exiſtimaverim, ſi modo moderna ac hodierna Imperii noſtri jura, ab anterioribus illis, quæ in Corpore juris habentur, ſeparentur. De jure enim 22
Pandectarum res dubio carere videtur, cum eo jure licitam eſſe hanc venditionem, communis ſit ſententia in ipſis juris noſtri textibus fundata, ut *in L. 8. pr. ff. de Contrab. Empt. L. 78. §. ult. ff. eod. L. 25. ff. de Action. Empt.* Conf. Ampliſſ. Dn. D. Brunnemann. *Diſput. de Spe cap. 3. n. 2.* Wiſſenbach. *P. 1. Exerc. 34. ad ff. th. 9.*

23 Hoc ipſum tamen hodierno jure, quod in Imperii Receſſibus habetur, non quidem plane abrogatum, illa ipſa tamen Legum laxitas reſtricta quadantenus, ac intra certos redacta limites eſt, ita, ut quidem liceat vel emere immaturos fructus, vel mutuo dare agricolæ pecuniam, ut ſolutionis loco reddantur fructus, absque tamen omni fraude & dolo hoc fieri debet, ita, ut mutuans tanto pretio accipere teneatur frumentum, quanto communiter venditur, non viliori. *Vid. Reformat. Polit. de Anno 1548. tit.* Von Verkauffung der Früchte auf dem Felde. Et *Ordinat. Polit. de Anno 1777. tit. 19.* ubi dicitur: Daß ſolch Leihen zwar erlaubet ſeyn ſoll; jedoch daß daſſelbe Vorleihen oder zuvor ausgeben anders und mehrers nicht, als auf den Schlag und gemeinen Kauff, was nehmlich der Wein oder Getreide zur Zeit des Contracts, oder aber vierzehen Tage die näheſten nach dem Herbſt oder Erndten gelten wird, beſchehen. &c. Et poſtea in fine ſubjungitur pœna in contrafacientes: So hierinn einiger Vortheil, Gefahr, Argeliſt oder Betrug gebrauchet würde, ſo wollen Wir hiermit ernſtlich, daß ſolcher Abkäuffer oder Ausleiher die Haupt-Summa verlohren, und darzu von der Obrigkeit, ob auch gleich der arme Mann nicht klaget, ex officio, nach Geſtalt und Gelegenheit der Sache, an Ehren und Guth geſtraffet werden ſoll. Ex quibus patet, non tantum prohibitam eſſe ejusmodi venditionem, fraudulentam nimirum, ſed etiam pœna graviſſima ejusmodi emptorem adfici, Amiſſione ſcilicet pretii dati, & alia extraordinaria quoque pœna, quæ ipſi judicis officio eſt infligenda.

CAPUT

CAPUT III.

AN DARDANARIUS AD VENDENDUM POSSIT COGI?

Naturalia jura inter alia a Civili in hoc potiſſimum distinctionem ſortiuntur, quod illa, quia divina quadam providentia conſtituta, firma ſemper atque immutabilia permaneant; Jus civile vero ſæpe, imo quam ſæpiſſime mutari ſoleat, teſte *Sacratiſſ. Imp.* Juſtiniano *in §. ſed naturalia 11. Inſt. de I. N. G. & C.* Effectum nobiliorem non eſſe ſua cauſſa, apud Philoſophos πολυτρύλλητον eſt. Civilium Legum cauſſa quæ eſt? Homo eſt; Sed quia cum humanis omnibus ita comparatum, ut nihil in illis perpetuum ſit, ita quoque ſeſe cum legibus civilibus res habet *per L. Tanta 2. §. Sed quia divinæ 18. C. de Vet. Jur. enucl. Novell. 74. pr. Nov. 98. proœm.* Hinc abrogari, emendari, ampliari, declarari, limitari, in jure noſtro, & præprimis in Novellis Conſtitutionibus Jura civilia videmus. Non tamen id ſemper vitio dandum Legislatori eſt, cum interdum ſumma neceſſitas, ſubditorumque utilitas hanc ipſam correctionem efflagitet. Eluſcet exinde, quid ſentiendum de quæſtione illa ſit: *An ad res ſuas vendendas cogi quis poſſit?* Cujus quæſtionis diſcuſſionem *cap. præced. n. 15.* pollicebar. Et quidem videbatur nulla huic quæſito difficultas ſubeſſe,

1

2

præſertim cum negativa ejusdem reſolutio expreſſis
3 atque firmiſſimis juris noſtri ſuffulta textibus ſit. Sic *in L. 11. C. de Contrab. Empt. L. 13. in fin. C. eod. junct. L. 1. C. de Reſcind. vendit.* manifeſte hæc quæſtio deciditur. Dominum ſcilicet invitum non poſſe compelli ad rem ſuam vendendam. Accedit ratio, quod nec aliquis invitus compellatur contrahere per *L. 5. de Obl. & A. L. 15. C. de Jur. delib.* Gravis enim hæc eſſet injuria, quæ inani honeſtatis colore velatur, ut homines de rebus ſuis aliquid facere cogantur invitis, uti Imp. *Valent. Theodoſ. & Arcad.* reſcripſere in *L. 14. C.*
4 *de Contrab. Empt.* Ampliant hoc ipſum, etiam juſtum pretium offeratur, non tamen aliquem cogi poſſe ad vendendum, per *L. Nec quaſi 70. ff. de Rei Vind. & L. 9. ff. Rer. amot.* Vid. *Auguſtin.* Barboſa, *& quos ille citat. lib. 9. Axiomatt. c. 5. n. 2.*

5 Quoniam vero Regula fere nulla eſt, quæ non aliquam patiatur exceptionem, ita quoque dicta regula: Quod nemo invitus vendere cogatur, non unas admittit exceptiones, quarum ſeptem enumerat *Conſultiſſ. Dn. D.* Brunnem. *Comment. ad d. L. 11. C. de Contrab. Empt. ubi quoque Conf. Godofred. lit. e.* Sequentem tamen hic adduxiſſe ſufficiat: Nimirum Salus Reip. quæ ſuprema Lex eſt, ſicuti illa plerasque Leges ad ſtatum ſuum accommodat, non ſemper attenta Juris Civilis ſubtilitate *L. 51. §. 2. verſ. ejusdem ff. ad L. Aquil.* Ita etiam huic Regulæ notabilem parit exceptionem Me-
6 noch. *Arbitr. Jud. Q. lib. 2. caſ. 462. n. 26.* Sic ſi circumſepienda Civitas aliqua vallo foret, & impedimen-

to essent domus quædam, cogi omnino possunt ædium illarum Domini, pecuniam pro ædificiis recipere, ac ita inviti vendere. Me scilicet privata ejusmodi ædificia impedimento sint, quo minus illud, quod ad publicam utilitatem spectabat, ad quam Castella quoque non immerito referuntur, in effectum possit deduci. Illa enim, quæ communiter omnibus prosunt iis, quæ specialiter quibusdam utilia sunt, præponenda dicit *Justinianus Imp. in Nov. 39. cap. 1.* Ita, si domus alicu- 7
jus commoda sit ad Palatium Principis, aut Ecclesiam exstruendam, cogi potest Dominus, ut justo pretio vendat, quod *arg. L. 14. §. fin. ff. quemadm. Servit. amitt. & L. si quis Sepulchrum 12. pr. ff. de Religios. & Sumpt. fun.* colligit *Dn.* Hahn. *Observat. ad Wesenb. Paratit. tit. de Contrab. Empt. n. 5. Ludovic.* Molina *de I. & I. Tract. 2. Disp. 34. n. 2.*

Eadem Exceptio obtinet tempore Caristias, ubi o- 8
mnino aliquis ad vendendum cogi potest, ut nimirum ita publicæ inediæ consulatur, quod ex *L. 1. §. Cura carnis 11. ff. de Offic. Præf. Urbi probare & deducere nituntur.* Conf. Nobiliss. Dn. Brunnem. *Comment. ad L. Omnia 1. C. Condit. in publ. horr.* Dn. Hahn. *ad Wesenbec. d. l.* Dn. Struv. *Exerc. 23. th. 7.* Godofr. *ad d. L. 11. C. de Contrahent. Empt. lit. e.* Schneidevv. *ad tit. Instit. de Emption. & Vend. §. fin. n. 7. & seqq.* Treutler. *Vol. 1. Disp. 28. th. 3. lit. C. & D.* & ad eum Bachov., & Hunn. *Joach.* Schepliz. *ad Consuet. March. P. 4. tit. 7. §. 2. n. 3. seqq. & tit. 5. §. 7. n. 2.* Molina *d. Disp. 341. n. 4. Anton.* Perez. *ad tit. C. ut nemin. lic. in coempt.*

coempt. ſpec. ſe excuſ. n. 1. & in tit. de Condit. in publ.
9 *horr. n. 14.* Ubi addit, quod locuples teneatur gratis pauperibus erogare frumentum; Et poſſe pauperes implorare officium Judicis, ut ſibi ſubveniatur, quod
10 ex *Covarruvia & Bobadilla* defendit Perez. *d. l.* Quæ vero de coacta venditione dicta, ea extendit *Excell.* Dn. Brunnemanñ. ut nec generali ſanctione, nec Imperiali Reſcriptio, nec privilegio, nec judicato quis ab hoc onere ſe excuſare poſſit, quo minus teneatur frumentum vendere, ratione deſumpta ex publica neceſſitate, quæ Legem vincit. *Vid. ille in Comm. Cod. L. un. ut nemin. lic. in empt. ſpecier. ſe excuſ.* Coler. *de Aliment. lib. t. c. 17. n. 39.* qui tamen inter Privilegia ibidem diſtinguit.

11 Procedunt autem dictà hactenus, ſi ipſe cui invito venditio injungitur, rebus ad victum neceſſariis abundet; Secus vero ſi vix tantum poſſideat, quantum ad propriam familiæque vitam ſuſtentandam ipſi eſt neceſſe; Cum ordinata charitas incipiat a ſe ipſa, & proximi vita ita curæ alteri eſſe debeat, ne propria inde capiat nocumentum. Ad illa itaque vendenda tantum quis cogi poteſt, quæ ſuperflua ſunt non vero ea, quæ uſus ſui gratia comparavit, per *L. 2. C. ut nemin. lic. in coempt. ſpecier. ſe excuſ.* de cujus tamen Legis Autoritate poſſit quis dubitare, cum eam tantummodo reſtituerit Cujacius ex Baſilicis. *Conf.* Perez. *ad d. t. C. n. 10. Petr. Gregor.* Tholoſan. *Syntagm. lib. 36. c. 30. n. 3.* Color
12 *de Aliment. lib. 1. c. 17. n. 31.* Deinde, quod dictum tempore cariſtiæ cogi quempiam poſſe ad vendendum, id

ita

ita intelligendum est, si modo etiam pretium justum pro re vendenda offeratur. Si vero justo pretio vendere recusset, tunc puniri a Magistratu potest. *Vid. Bartol. ad d. L. Annonam n. 1.*

De pretio inter DD. ad huc controversia move- 13
tur, an justum debeat esse, an vero etiam in justum sufficiat? Utraque sententia suis non destituitur Patronis; *Vid. quos allegat.* Treutler. *vol. 1. Disp. 28. th. 3. lit. D.* Justum pretium solvendum esse, æquitati convenientius videtur. Durum enim atque grave foret, Domi- 14
num, qui tamen, rerum suarum moderator est atque arbiter *L. 21. C. Mandat.* non solum cogere, ut rem suam vendat, sed etiam ut injusto & viliori pretio vendat; Cum videatur publico bono eo satis consuluisse, dum rem suam invitus vendidit. Imo semper justum atque æquitati consonum est, illum qui in uno gravatur debere in alio sublevari, ut ita quoque hic loci gravamen illud invitæ venditionis, pretii proportione justa veniat resarciendum. Probant idem *arg. §. 2. Inst. de his qui sui vel al. Jur.* Dn. D. Brunnemann. *Comm. ad d. L. 11. C. de Contrab. Empt.* Hunnius *ad Treutl. vol. 2. Disp 2. P. 1. th. 3. lit. D.* qui idem latissime persequitur. *vol. 1. Disp. 1. th. 5. quæst. 34.* Idem hic in Marchia in casu, quo Rusticus vendere cogitur prædium Nobili, obtineri tradit *Schepliz. in seqq. verbis:* Wenn ein Juncker seinem Bauren ein Guth abkaufft, 15
muß er ihm bahr über auf einmahl die volle Bezahlung thun, denn weil der Bauer gedrungen worden zu verkauffen, *gravatus in uno intelligitur sublevatus in alio.* Vid. ille

ad Conſv. March. P. 4. tit. 8. §. 6. Quod ipſum etiam ex *Reverſu Electorali de Anno 1540. & 1602.* patet: Daß ſie den Bauren, ſo ſie auskauffen wollen, ihre Güther nach Würderung, was ſie gelten möchten, gebührlich bezahlen. Schepliz. *d. tit. 7. §. 2.*

Qui pro viliori ac minus juſto pretio pugnant moventur *L. ſi pendentes 27. §. ſi quid Cloacarii 3. ff. de*
16 *Uſufruct. & quemadm. quis utat.* Ubi poſſeſſores certam partem fructuum Municipio viliori pretio addicere ſolent, propter tranſitum exercitus. De quo tranſitu poteſt conferri *Nov. 130.* cujus Rubrica: *Quomodo oporteat milites tranſitum in Civitatibus facere & de introitu.* Allegant etiam *L. 2. §. 2. & 4. ff. ad L. Rhod. de jact.* Ubi agitur de æſtimatione rei projectæ in mare propter commune commodum, ubi in §. 4. dicitur, quod non ad rem pertineat, ſi res, quæ amiſſæ ſunt, pluri venire potuerint quoniam detrimenti, non lucri fiat præſtatio. *Vid. Andr.* Dinner. *de juſt. rer. pret. c. 4.* Treutler. *vol. 1. Diſp. 28. th. 3. lit. D.*

17 Hæc ita pro & contra in utramque diſputantur partem, quæ tamen Diſputatio, ſi modo ambiguitas Phraſeos *juſti pretii* recte explicetur, in conſonam Harmoniam deduci facillimo negotio poteſt. Πολύσημον enim juſtum pretium eſt, ut id egregie deducit Din-
18 ner. *d. Tract. quæſt. 2.* Cui juſtum pretium dicitur illud, quod ex Emptorum licitatione venditor conſequi poteſt, velut in auctionibus & venditionibus ſub haſta, cujus rei exemplum habetur *in Auth. hoc jus porrectum*

C. d.

C. d. S. S. Eccles. Aliter justum pretium determinat *Paul. Matth.* Wehner. *in Observat. Pract. sub voc.* Anschlag der Güter *p. m. 22.* ubi dicit. Rei mobilis verum pretium illud existimari, quanti tempore emptionis communiter valuit nach dem gemeinen Marck-Kauff *per L. Pretia 63. pr. ff. ad L. Falcid. c. 1. X. de empt. & vendit.* ita ut non attendi debeat unius aut alterius in foro publico pretium, sed quanti communiter vendatur. Afflict. *Dec. 316. n. 5. citat. à Wehner. d. l.* His addit Perez. *ad tit. C. ut nemin. lic. in coempt. specier. se excus. n. 5. in fin.* & Bachov. *ad Treutl. d. th. 3. lit. D.* tertium modum, quo pretium justum dici possit; Scilicet, si Magistratus pretium certum atque moderatum præfiniat, uti caristias tempore fieri videmus, quod pretium omnino justum dicendum, si nimirum in sensu absoluto consideretur; Secus si respective respectu illius temporis, quo pretium statuitur, ubi carius venditur communiter, ut ita injustum possit videri, cum tamen in se & sua natura sit justissimum. 19 20

Nam quando pretium a Magistratu certæ alicui rei constituitur, sane, non præcise illud spectandum tempus est, quo pretium statuitur, quia id plerumque accidit tempore arctioris annonæ; sed etiam illud considerandum, quo ipse Dardanarius fructus vendendos percepit, quanti tunc fuerint. Hisce itaque temporibus collatis, medium aliquod investigandum a Magistratu est, & ita pretium pro proportione temporum constituendum. Et hoc pretium justum omnino dicendum; illud vero injustum potius appellan- 21

dum, quod venditor alias per ſpeciem quandam Monopolii potuiſſet ab indigentibus ſuis concivibus ex-
22 torquere. Rationabiliter itaque inſtituenda illa pretii moderatio; Quamvis enim in Principe poteſtas ſit ad coercendum hominum avaritiam, & ad moderanda pretia rerum, hoc tamen fieri debet, quantum intra limites æquitatis bonum commune flagitat, ut ita circumſtantiæ ponderandæ ante omnia veniant, quæ ex rei natura pretium vel augendum vel minuendum ſuadent: Et hoc ſi obſervetur, talem pretii moderationem etiam in foro conſcientiæ obligare, tradit *Ludovic.* Molina *de I. & I. Tract. 2. Diſp. 364. n. 3.* & in *n. 5.* præſumendum dicit, pretium juſte ac legitime eſſe ſtatutum. Subditorum quoque genium a Magiſtratu frumenti pretium ſtatuente attendendum eſſe, autor eſt *Caſpar.* Klock. *de Contribution. cap. 1. n. 369. ſeq.*

23 His ita præſuppoſitis facile erit prædictas opiniones conciliare; Illi qui juſtum pretium requirunt, facile concedent etiam illud juſtum eſſe, quod a Magiſtratu conſtituitur & ita in ſenſu abſoluto juſtitiam pretii conſiderant. Illi vero qui minus juſtum ſeu vilius pretium admittunt, reſpective pretii juſtitiam conſiderant, nimirum reſpectu illius temporis, quo venditur, quod plerumque tempore Cariſtiæ fit. Quia enim eo tempore actior annona eſt, vilius quoddam admittunt pretium, reſpectu ſcilicet illius, quo commune venditur quod *ſupr. n. 19.* etiam juſtum dixi, & hujus reſpectu pretium taxatum a Magiſtratu injuſtum,

stum, absolute tamen si consideres justissimum. *Confer.* Bachov. *ad Treutler. d. th. 3. lit. D.* Perez. *Comment. Cod. d. tit. n. 5.*

An autem a Magistratu determinari pretium possit, 24
& a quonam id fieri debeat? opportune hic loci quæri potest; Prius hujus quæsiti membrum non adeo controversum est, præsertim cum notum ex Politicis Principiis sit, Magistratui, superiori nimirum, jus esse de bonis subditorum statuendi, quod eo minus dubium est, quo magis illa ipsa Principis circa bona subditorum dispositio, non excedit honestatis limites, sed potius in commodum ipsorum civium vergit. Sicuti itaque condit Leges justas circa alia, prout communi bono expedire judicaverit; Ita etiam statuit pretia rerum, ut æquitati conformia bonoque publico salubria ac convenientia reddantur.

De eo major controversia movetur, a quonam 25
Magistratu statui pretium debeat atque determinari, a *Summo nimirum Principe*, an a Magistratibus quoque *inferioris* subsellii, aut Civitatibus etiam Municipalibus? Et quidem ad decisionem hujus rei quod 26
attinet, existimaverim, optime dici posse cum *Ludovic.* Molina *de Just. & Jur. Tr. 2. Disp. 364. n. 1.* Potestatem hanc in supremo Principum residere potissimum, in reliquis vero Reip. moderatoribus ab eo derivatis ac dependentibus, quantum Legibus, consvetudine, aut peculiari id facultate fuerit concessum. Hoc ipso præsupposito, facile quis omnibus ex hac quæstio-

ne oriundis dubiis poterit obviare. Nam princeps hoc jus habet, quia Princeps eſt, quia ſummus eſt, *L. Princeps 31. ff. de Legib.* Habes hoc jus, quia omnis poteſtas in eum per L. Regiam a populo translata eſt, *§. 6. Inſt. de I. N. G. & C. L. 1. ff. de Conſtit. Princ. L. Deo Au-*
27 *tore 1. §. 7. C. de Vet. jur. enucl.* Quanquam in his textibus populum verius dici putaverim inſtrumentum transferendæ Majeſtatis, quam cauſſam ipſius, præſertim ſi hac in re Sacer conſulatur Codex, qui nullam homini in hominem poteſtatem concedi poſſe, niſi a Deo Ter Optimo Maximo, expreſſe ſatis adſtruit. *Vid. Rom. c. 13. verſ. 1. ſeqq. 1. Pet. c. 2. v. 13. Joh. 19. v. 11. Conf. Sapient. c. 6. v. 4.* Quicquid itaque poteſtatis exercetur in Republ. Monarchica nimirum, illud omne a Principe, tanquam ab immoto arceſſendum fonte eſt. *Theodor.* Reinking. *de Regim. Secul. & Eccleſiaſt. lib. 1. claſſ. 5. cap. 7. n. 7.*

28 Quando ergo in hoc noſtro caſu emergit quæſtio, an huic vel illi Magiſtratui jus determinandi rerum pretia comperat: videndum ante omnia erit, an ipſi conceſſum, vel alias diuturniori conſvetudine hoc jus ſibi comparaverit. Exempla quædam, quibus conceſſum hoc jus ſubjungere operæ pretium erit. Præter Præfectum annonæ autem etiam Præfecto Urbi
29 arg. *L. 1. §. Cura carnis 11. ff. de Offic. Præf. Urb.* hoc tribuunt DD. Quod enim in *d. L. 1.* dicitur curam carnis, ut juſto pretio præbeatur, ad curam Præfecturæ pertinuiſſe, ad frumenta quoque extendunt, propter *L. 1. C. de Frument. Urb. Conſtantinop.* quæ ipſa Lex Inſcripta

scripta est Vrso Præfecto Vrbi. *Conf.* Decian. *Pr. Crim. lib. 7. c. 22. n. 10.* Godofred. *ad L. 2. Pr. ad ff. ad L. Jul. de Annon. lit. f.* Episcopis etiam concessam hanc esse 30
potestatem, patet ex *c. 1. de Empt. & vendit. & L. 1. C. de Episcopal. audient.* Vbi Episcopo injungitur providere, ne negotiatores modum mercandi excedant; Ex quo textu colligunt: Episcoporum esse per censuram Ecclesiasticam compellere Mercatores, ut res ad vitam hanc necessarias vendant, quando earum rerum est inopia & caritas. *Vid. Excellentiss.* Dn. D. Brunnemann. *Comment. Cod. ad d. L. 1. Petr. Gregor.* Tholosan. *lib. 36. Syntagm. c. 30. n. 12. Mart.* Cöler. *de Aliment. lib. 1. c. 17. n. 35.*

An autem Civitatibus quoque Municipalibus 31
hoc moderandi pretia jus competat, non conveniunt inter se Doctores. Non pauci sunt, quibus affirmativa arridet sententia, quod tamen simpliciter non
posse procedere ipsi confiteri habent necessum. Con- 32
trarii enim sibi vident textum *in L. fin. §. 1. ff. ad L. Jul. de Annon.* ubi jus ordini cujusque civitatis esse grani pretium, quod invehitur, statuere denegatur. Varie respondent ad hanc Legem; eam vel accipiendam esse de pretio injusto, uti sentit *Barthol. ad L. Imperator. ff. ad L. Jul. de Annon.* Vel de grano non venali, quod ejus pretium determinare non possit, quam responsionem ex Purpurato *Consil. 428. n. 34. seq.* & Bald. *ad L. 1. C. de Episcop. aud. adducit. Andr.* Dinner. *d. Tract. quæst. 3. n. 3.* Sed prior responsio vim facit textui, quæ simpliciter de pretio loquitur. Posterior limitatio

mitatio vero venit hic in quæſtionem; Quærebatur enim an tempore annonæ a Magiſtratu poſſit pretium ſtatui etiam rebus non venalibus; Ergo quod quæſitum fuit, ex textu *d. L. fin.* non poſſe colligi, teſtantur ipſi.

33 Concludo ergo propter *d. L. fin. §. 1. ff. ad L. Jul. de Annon.* & propter regulam *ſupr. num. 36.* fundamenti loco præſuppoſitam; Municipio regulariter jus determinandi pretium non competere, niſi hoc ipſi conceſſum. Statuum tamen ejusmodi, quod ad ubertatem & levamen annonæ factum ab inferioribus Magiſtratibus valere putat, *Tiber.* Decian. *Tract. Crim. lib. 2. 34. num. 35. & lib. 7. cap. 22. n. 18.* Debere tamen ejusmodi ſtatuta eſſe univerſalia, ſi autem contra ſingularem perſonam facta, ea non valere, aſſerit *idem n. 18.* Et ſic ſtatutum, ut quilibet teneatur vendere frumentum tanto pretio valere; Illud vero, quod Titius teneatur vendere frumentum tanto pretio, non valere dicit; quam ſententiam *Bartoli* quoque eſſe in *L. Nemo 9. n. 2. C. de Judæ & Cælicol.* teſtatur Dinner.

34 *d. n. 3.* Princeps itaque ſolus extra caſum conceſſionis ſartum hoc jus atque tectum retinebit, ita quidem ut ejusmodi Principis taxationem, ſi modo intra limites æquitatis permanſerit, adeo juſtam dicat *Ludov.* Molina *d. Diſput. 364. n. 2.* ut quævis transgreſſio pretii ita taxati ſit contra juſtitiam, utpote latitudinem juſti excedens, ac proinde, ut ita eo exceſſu venditor ſupergredi dicatur fratrem ſuum, contra illud *Pauli 1. Theſſal. 4. v. 6.* teneatur id reſtituere, licet non ſit ultra

dimi-

dimidium justi pretii, quoniam in iis, quæ Lege sunt taxata, locum non habet, *L. 2. C. de Rescind. vendit.* sed potius pro quocunque excessu datur actio; Et hanc sententiam commune esse dicit Molina *d. n. 2.*

Hodie plerumque certis personis officium taxandi 35
frumenda demandari solet pro diversitate locorum ac Provinciarum, quæ taxatio etiam extra casum necessitatis utilissime quotannis institui potest. Sic in Mar- 36
chia nostra est *Reverf. de Anno 1550.* ubi de certo pretio frumenti & cerevisiæ singulis annis statuendo agitur, adhibitis ad hoc negotium certis personis tam Nobilibus, quam Civici ordinis, quam tamen Constitutionem in observantiam deductam negat. Schepliz. *Consvet. March. P. 4. tit. 4. §. 5. n. 2.* In *n. 3.* tamen subjicit, in Nova Marchia quoad taxationem cerevisiæ hoc obtinere, daß jeder Zeit zweene der Elteſten und nahe Angeſeſſenen von Adel mit verſchrieben werden, und ſoll auch den Bauren weder zu Augſt, noch andern Zeiten das Bier kein mahl höher, dann wie es alſo taxiret, gegeben werden.

Ex eadem ratione, ex qua Principi potestatem 37
esse statuendi quævis circa Subditos, ut nimirum caristia evitetur, asserui, hæc quoque potestas pleno fluit alveo; Quod Princeps tempore caristiæ, vel ob metum tantum caristiæ, prohibere subditos possit, ut frumentum extra territorium exportetur. Ipsa enim æquitas suo quodam jure hoc videtur exposcere, ut prius provideatur incolis, apud quos nata frumenta sunt, quam exteris, uti ex Cassiodor. *lib. 1. Epistol. 34.*

tradit *Hugo* Grotius *de Jur. Bell. & Pac. lib. 2. cap. 2. in not. ad n. 19. Conf.* æquitatem hujus prohibitionis prolixe declarans *Martin.* Coler. *de aliment. lib. 1. cap. 17. n. 8.* qui in *ſeq. numm.* multas hujus rei ampliationes & limitationes ſubnectit.

38 In Marchia quidem ab hac prohibitione exportandi frumenta Nobiles & Prælati exempti videntur, per *Reverſ. de Anno 1534. verb.* ſonſt ſoll denen von Prälaten, Herren und Ritterſchafft ihr eigen Getreidig und Pacht-Korn, auch Wein, ſo viel ſie deſſen über ihre Nothdurfft haben werden, zu Waſſer und zu Lande zu verführen geſtattet werden, quod refert Schepliz. *d. l. P. 4.*
39 *tit. 5. §. 7. num. 1.* Hoc ipſum tamen perpetuum eſſe vix crediderim, præſertim cum edictum Sereniſſ. & Potentiſſ. moderni noſtri Electoris *Anno 1662.* promulgatum, quo frumenti exportatio prohibebatur, contrarium docuerit, nec hos ab hac prohibitione exemerit; Quo ipſo Edicto quam bene conſultum univerſæ Marchiæ fuerit, nemo eſt, qui neſciat. Pejori enim, imo peſſimo loco fuiſſet hodie annona, niſi ſaluberrima hac Conſtitutione frumenti exportationi ob viam itum; ac generali ſanctione omnibus indiſtincte ea interdicta fuiſſet.

40 Hinc dicta de prohibita frumenti exportatione procedunt etiam, licet Privilegium alicui conceſſum ſit, quod poſſit ſingulis annis certam frumenti quantitatem evehere; Illud Privilegium enim ceſſabit tempore Cariſtiæ, & propter publicum intereſſe ac commodum ſuſpen-

spendendum. Censetur itaque tale privilegium conditionale esse, & hanc tacitam adjunctam habere limitationem; si annus non sit sterilis, & provisum sit Provinciæ, cui ante omnia providere Principis incumbit curæ. *Anton.* Perez. *ad tit. C. ut nem. lic. in coempt. specier. n. 2. Conf.* Schepliz. *loc. cit. n. 2. & 3. qui citat. Andr.* Knichen. *de Jur. Territor. c. 4. n. 363. seqq.* & *Francisc.* Pfeil. *Consil. 100. n. 9.* Poterit & conferri Me- 41
noch. *de Arbitr. Jud. quæst. lib. 2. cas. 569. n. 8.* qui ibidem subjungit; ejusmodi crimen, quando nimirum tempore caristiæ aliquis frumentum exportat, apud Mediolanenses puniri aliquando pœna mortis naturalis, aliquando Banno, aliquando pœna triremium, aliquando arbitrarie. Apud Græcos fustigatione punitos esse ejusmodi delinquentes, ex Cicerone probat *Petr. Gregor.* Tholosan. *Syntagmat. Jur. lib. 36. c. 30. num. 7.*

CAPUT IV.

DE

HIS, QUI DARDANARIATUM NON INCURRUNT.

Ex fine omnis dijudicatur actio. Ille si malus sit hæc 1
bona esse non potest; Designat enim qualis res censenda sit. *c. Fraternitatis 6. in fin. X. de Frigid. & Maleficiat.* Finis autem ex intentione cognoscitur. Hinc primus in intentione finis, & ultimus in executione,

per L. 1. C. de Exec. rei jud. Crimen omne, licet atrociſſimum primo videatur intuitu, tale eſſe deſinit, ſi intentio ad finem nocendi nimirum animus, deſit. Exinde, quo animo quidvis factum ſit, ponderandum ante omnia judici eſt. Non enim crimen omne quale
2 videtur, tale ſtatim pronunciandum. In Dardanariis itaque & monopolis etiam intentio ſpectanda. Sæpe aliquid Monopolium eſſe videtur, quod tamen non eſt; Sæpe itidem absque crimine commiittitur Dardanariatus. Finis has quoque diverſificat actiones. Sic caſus dari poſſunt, in quibus Monopolia conceduntur, ut tamen hic Monopolicam labem non incurrat. Licet enim quædam iniqua ſint, talia tamen eſſe deſinunt, quando publica fiunt autoritate, bono communi id efflagitante.

3 Sic ſi Reſpubl. aliqua certis quibusdam ad victum neceſſariis rebus indigeret, quæ forſitan longius, & non ſine ſummo periculo apportandæ; ſubditi vero huic oneri hisque ferendis ſumptibus impares, tunc, quia utilitas publica id exigit, Monopolii Exercitium alicui concedi poſſet; taxato tamen atque moderato pretio, attentisque circumſtantiis omnibus concurrentibus ne qui eo privilegio uſuri ſint, plus juſto Rempubl. gravent. Et hoc modo inopio ſuccurri, ærarium quoque mirum in modum augeri poteſt. Magnific. Dn. D. Brunnemann. *Comment. ad d. l. un. C. d. Monopol.* Perez. *in Comment. Cod. d. t. n. 3.* Menoch. *l. 2. A. 1. Q. caſ. 569. num. 27. Ludov.* Molina *Tract. 2. de Juſt. & Jur. Diſp. 345. n. 3. Ticer.* Decian. *Tract. Crimin. lib. 7. c. 21. num. 3.*

& 4.

& 4. Nec contra rationem ejusmodi Privilegii con- 4
ceſſio eſt; Remunerandæ enim eorum moleſtiæ ſunt, qui propter ſalutem Reipubl. & bona & corpus periculo exponunt præſentiſſimo. Plura Monopolii permiſſi exempla in medium proferri poſſent, ſi E. G. concedatur alicui, quod toto die fieri videmus ſoli licentia librum aliquem intra decem vel viginti annos, prælo ſubjiciendi, eumque vendendi ob impenſas in illum factas, &c. de quo *Dn. Henric.* Hahn. *Obſervat. ad Weſenb. Paratit. tit. de Serviſ. export. p. m. 1039.* Sed quoniam ejusmodi Monopoliorum enarratio prolixior quodammodo foret, & præter inſtitutum, hac opera in præſens ſuperſedebo; poterit tamen conferri *Abaſv.* Fritſch. *in Comment. ad L. un. C. de Monopol. c. 10.*

Antequam autem plane hanc de quorundam Mo- 5
nopoliorum juſtitia materiam faciam miſſam, Regulam hic quadam Principi in concedendo Monopolii privilegio obſervandam apponere allubeſcit; quam tradit *Ludov.* Molina *de Juſt. & J. Tract. 2. Diſp. 345. n. 3.* ubi dicit: *Privilegia ejusmodi tunc licere concedere, quando id poſtulat recta ratio, aut commune bonum, attentis atque expenſis circumſtantiis omnibus tam ex parte ſubditorum, quam ex parte Regis, atque illorum quibus conceduntur; Simulque attento, ut ſubveniendo communi bono quoad fieri poſſit, non magis graventur quædam Reipubl. partes, quam aliæ, quando ad omnes æqualiter ſubvenire illi ſpectat;* Et in præcedentibus dicit: *Regem tunc a peccato excuſat publica neceſſitas, in qua eſt, & Mercatores privilegium juſta de cauſſa illis conceſſum.*

Caute ergo in hoc paſſu agendum Principi eſt, ne publicam, quam prætendebat, utilitatem in privatam commutet, quod ipſum exaggerat acriter *Tiber.* Decian. *de lib. 7. c. 21. n. 5.*

6 Sed ad Dardanarios revertor, inquirendo, annon quidam primo intuitu Dardanariorum Genium induiſſe videantur, qui tamen ſi accuratiori oculorum acie perſpiciantur, ab iis ſint alieniſſimi. Meminit quorundam *Jacob.* Cujac. *lib. 10. Obſervat. c. 19.* quos ejectos aliquando urbe, revocatos eſſe commemorat, per Novellam Valentiniani *de Pantapolis ad urbem revocandis*, his verbis: *Græcos negotiatores, quos Pantapolas dicunt, in quibus manifeſtum eſt, maximam ineſſe multitudinem, magnamque in emendis vendendisque mercibus diligentiam, ulterius non patimur urbis habitatione ſecludi, licet eos diſſenſio, & maxime invidia Tabernariorum, quam venerabilis Roma utilitas a negotiatione ſubmoverit: Id circo hoc edicto ſinguli univerſique cognoſcant, Pantapolis ad urbem Romam redeundi negotiandique licentiam reſtitutam, ut cura pervigili ubertas populo mi-*
7 *niſtretur.* Sed hos ad Dardanarios vix retulerim ego, cum facile ex dictis colligere ſit, hos annonam non reddidiſſe cariorem, ſed potius eo omni ſtudio anniſos fuiſſe, quo omnis generis merces Romam afferrent, atque ubertatem exterarum rerum populo ſubminiſtrarent, ut ita ex horum præſentia commodum, ex abſentia vero incommodum in Rempublicam redundarit. Quicunque itaque annonam merces coemptas ſupprimendo, vel ſuas juſto pretio non vendendo, falſasve

menſuras conſtituendo, non reddunt cariorem, illi quoque Dardanariatus crimen haud incurrunt.

Apparet porro exinde, quæ de *Thalete Mileſio* 8
ferenda ſententia ſit, de quo *cap. 1. n. 8.* dicebam, an nimirum ille a Dardanaria labe immunis pronunciandus? Quod verius affirmatur: Noverat enim ille, & prævidebat Aſtrologiæ beneficio, futuri anni cariſtiam, itaque ea, qua pollebat ſapientia impellebatur, ad coemendas oleas, præparandasque officinas olearias, ut ita futuræ inopiæ medendæ, aliquod quodammodo poſſet emplaſtrum invenire. Quod vero carius eas poſtea vendiderit, eo ipſo non ſtatim Dardanarius efficitur, cum pretium ejusmodi, quale tempore abundantis annonæ eſt, tale caritatis quoque tempore eſſe debere, dictu foret abſurdum, Fraudulenta coemptio, fraudulenta ſuppreſſio requiritur. Cujus fraudis cum fuerit expers Mileſius, ipſius quoque criminis expers merito cenſendus. Secus ergo eſt, ſi tempore meſſis aliquis, 9
ubi frumenti abundantia eſt, tantam fructuum quantitatem coemeret, ea intentione, ut poſſet eam ſupprimere inque tempus annonæ arctioris aſſervare; Hic enim quia in cauſſa eſt, quo cariſtia in Remp. introducatur, Dardanarius quoque eſt: Emendo enim tantam copiam efficit, ut ita frumenti pretia accreſcant, & cives ab ipſo carius emere cogantur, de quo in *c. 2.* quos propterea lethaliter peccare dicit Molina *d. Diſp. 345. n. 7.* ubi *in ſeq. n. 8.* ex eodem ratiocinio concludit: *Dar-* 10
danarium aliquem non efficit, licet coemat fructus, licet in tempus penuriæ aſſervet, licet animum carius vendi

dendi

dendi & lucrandi; Hoc enim ſi non crederetur, vix quenquam mercatorum a Dardanaria immunem labe inveniremus. Illud tamen ita procedere putat: *Modo juſto pretio currendi coemat & vendat poſtea juſto pretio etiam currenti, neque impedimento ſingulis de Republ. ſit tempore abundantiæ emere neceſſaria, aut copia magna frumenti coempta augeantur pretia rerum.* Hæc ille.

11 Nec Dardanarius ille dicendus, cui a Principe Licentia coemendi aſſervandique frumenta in tempus cariſtiæ conceditur. V. G. Si caritas immineat annonæ maxima etiam illa, quæ de Monopolio dicta paulo ante ſunt, hic locum habebunt: Scilicet poſſe Principem hanc poteſtatem concedere quibusdam, ut hi communicato conſilio auxilioque, ac ſumptibus hanc ad rem neceſſariis collatis quicquid frumenti, vel alias ad vitam neceſſarii poſſint conquirere, coemant, ac in
12 tempus arctioris annonæ aſſervent. Non autem liberrima his coemendi facultas concedenda, ſed reſtringenda illa, inque certos redigenda limites, ne in proximi vergat detrimentum. Reliquis enim etiam civibus danda licentia eſt, emendi, intra certum tamen tempus, quantum ſibi ſuisque familiis ad alimoniam neceſſarium putaverint: Hoc tempore præterlapſo, ſi quid fructuum ſuperſit vel in provincia propria Principis vel in vicinis exterisque locis ac Regionibus, hi quibus in demandatum muneris eſt, coemere, atque ita, ne quid deliquii patiatur Reſpubl. in tempus cari-
13 ſtiæ aſſervare poſſunt. Vix tamen aſſererem, his ipſis

quaſi

quaſi Dardanariis licere ſibi pretium aſſervati frumenti proprio auſu ac libitu conſtituere, ſed potius ſuperioris hoc incumbet curæ atque proviſioni, ne pretium iſtiusmodi juſtitiæ excedat cancellos. Illa itaque, quæ *cap. præced.* de pretii determinatione dicta, hic quoque obſervationem merentur.

Aliud exemplum Dardanarii revera non talis ex- 14
hibet Sacer Codex, Joſephi nimirum, de quo *Geneſ. cap. 41. verſ. 19. ſeq.* Hic enim, ſi ex primo obtutu ferenda ſententia, omnino Dardanariorum pronunciandus eſſet primicerius. Septem enim annis frumentorum copia abundantiſſimis, undiquaque tantam frumenti comparavit quantitatem, ut exæquaverit arenam maris, & numeris amplius comprehendi ea nequiverit, uti patet ex *Geneſ. d. c. 41. v. 49.* Hanc frumenti copiam tanto poſtea vendidit pretio, ut non tantum univerſam univerſæ Ægyptiæ pecuniam, ſed etiam pecora, non tantum pecora, ſed etiam agros & quid non Pharaoni acquiſiverit. *Geneſ. 47. v. 14. ſeq.* Omnia tamen *Dardanarii requiſita hic non concurrunt*; Quicquid e- 15
nim *Joſephus* faciebat, id publica autoritate faciebat; Non ipſe turpis lucri cupidus erat, ſed omnia in publicam dirigebat utilitatem. Non impediebat ſua coemptione, quo minus & alii emerent, nec gravabat eo ipſo annonam aut cariorem reddebat, cum ſeptem illi anni abundantes tantam cuivis ſuppeditaverint copiam, ut nemini non licuerit ad ſatietatem uſque colligere fructus.

16 Egregia ſunt, quæ hanc in rem pro Joſepho defendendo in medium profert *B. Lutherus Tom. VI. Witteberg. German. tit.* von Kauffhandlung und Wucher *fol. 295.* Es iſt dieſer Kauff und Handel Joſeph kein *Monopolion*, ſondern ein redlicher gemeiner Kauff geweſt, wie er im Lande gewöhnlich war; Denn er wehret niemand zur guten Zeit einkauffen. Es war aber ſeiner Weißheit von GOtt gegeben, daß er des Königs Korn, da es ſieben Jahr wohl gerieth, einſammlet, da die andern nichts oder wenig einſammleten; Dann der Text ſaget nicht, daß er allein habe das Korn eingekaufft, ſondern habe es eingeſammlet in Städten des Königes, haben es die andern nicht gethan, der Schade ſey ihre. &c. quod ipſum in ſubſequentibus B. Luther. pluribus perſequitur, & inter alia etiam hæc pro Joſepho ſubjicit: Es meldet die Schrifft nicht, daß Joſeph darumb habe Korn eingeſammlet, daß ers ſo theuer gebe, als er wolle; ſondern er habe es gethan, daß Land und Leute nicht verderben: aber der Kauff-Geitz (quod vitium in Dardanariis conſpicuum maxime) giebt ſo theuer er will, und ſucht ſeinen Nutz allein, unangeſehen, daß Land und Leute ver-
17 derben. Tantum itaque abeſt, ut vitioſa ſit ejusmodi frumenti coemptio, in ſalutem publicam publica auctoritate facta, ut potius, ſi omittatur illa, haud exiguum inde Reſpubl. paſſura detrimenti ſit. Habet ſane *Ægyptia*, de quo ſibi gratulari potuerit, propter egregium illud & maximo dignum encomio factum Joſephi, qui niſi divina quadam inſpiratione edoctus de futura illa per ſeptennium caritate fuiſſet, illique ſua, qua polle-

bat,

bat, prudentia obviasset, omnibus sane, quotquot in Ægypto degebant, fuisset pereundum. Conferatur hoc de Josephi facto *Petr. Gregor.* Tholosan. *Syntagm. Jur. Univers. lib. 36. cap. 30. n. 3. in fin.*

De eo autem hic loci adhuc restat disquirendum; 18
Si contingat Principem aliquem ex probabilibus caussis metuere futuri temporis caritatem; Huic vero levamen quærere desideret, colligendo fructus, eosdemque in tempus Caristiæ utilitatis publicæ caussa asservando, si postea illa, quæ metuebatur, caristia in ubertatem annonæ convertatur, propter uberrimos, quos tellus genuerat, fructus & frumentum quod collectum antea, vetustate corrumpatur, quid Principi hoc passu faciendum? Optimum huic rei sublevandæ consilium 19
videntur illi suppeditare, qui Principem posse cogere subditos, in quorum videlicet commodum frumenta illa collecta undique ut singuli, pro magnitudine nimirum rei familiaris, recipiant partem hujus frumenti, & vel aliud fisco inferant, vel proportionato pretio emant, ne Fiscus capiat inde detrimentum. Conf. *L. 1. C. de Condit. in publ. horr. Tiber.* Decian. *Tractat. Crimin. lib. 7. cap. 22. n. 23. Anton.* Perez. *Comment. Coà. d. tit. n. 13.*

Quod ipsum tamen ita demum procedere dicendum, nisi culpa eorum, quibus cura domum frumentariarum commissa, corruptum frumentum E. G. Si forte tecta horreorum non fuerit resarta, ita ut pluviæ potuerint petere frumenta; madore enim cor-

rumpuntur facile; Vel si justo tempore non fuerint versa quod omne tamen incumbebat illis, ideoque hi ad damnum hoc resarciendum regulariter tenentur. *Anton.* Perez. *d. l. n. 11.* Conf. Excell. Dn. Præses *Comment. Cod. in L. 1. de tit.*

CAPUT V.

DE POENA DARDANARIORUM JURE CIVILI STATUTA.

1 Optima ratione Legis virtus in imperando, vetando, permittendo atque puniendo consistere dicitur a JCto Modestino *in L. legis 7. ff. de LL.* Majestati enim legislatoris ante omnia competit imperare, sed non imperare semper, interdum & vetare, sed nec vitare omnia, interdum & permittere quædam convenit; Permittenda tamen non quævis, sed & punienda quædam. Pro diversitate actionum humanarum, diversa se Legis
2 exerit virtus. Sed evanesceret facile atque pessum iret omnis, quæ circa Leges versatur, potestas, nisi pœnæ in transgressores condignæ essent statutæ. Circumsepiuntur illis ipsis Leges ac ita robur suum intactum conservant atque incolume. Toties inde, Expedire Reipubl. ne delicta maneant impunita, in jure nostro inculcatur *L. ita vulneratus 51. §. 2. ff. ad L. Aquil. L. 9. §. 5. de Publican. L. Congruit. 13. ff. de Offic. Præsid. L. 14. C. de*

C. *de Pœn.* Parili ratione & in noſtra *L. Annonam.* 3
explicatis modis, quibus Dardanariatus contrahatur crimen, pœna ſubjicitur, his verbis: *Pœna autem in hos varie ſtatuitur. Nam plerumque ſi negotiantes ſint, negotiatione eis tantum interdicitur; interdum & relegari ſolent. Humiliores in opus publicum dari.* Variant hic pœnæ pro diverſitate tam perſonarum, quam ipſius delicti, quod omnino ſuos admittit gradus; Hinc vel negotiationis interdictio, vel ipſa Relegatio dictatur, pro gravitate nimirum admiſſi criminis, æſtimanda judicis arbitratu. Extra ordinarium itaque Dardana- 4
riatus crimen eſt, hinc ſub titulum de Extraordinariis Criminibus noſtra Lex a Compilatoribus Pandectarum relata.

Sunt vero Extraordinaria crimina, quæ pro arbi- 5
trio judicis extra ſolennem ordinem criminali judicio ſingulariter coercentur *L. 1. pr. ff. de Extraord. Crimin. L. 2. & L. 3. §. 2. ff. d. Crimin. Stell.* Dn. Struv. *Exerc. 48. th. 72.* Wiſſenb. *Vol. 2. Diſp. 31. ad ff. th. 1.* Zœſ. *ad tit. ff. de Extraord. Crim. n. 1.* Differunt ab ordina- 6
riis Criminibus *in eo*; quod hæc ſcilicet extraordinaria non, uti illa, habeant certas pœnas, certis Legibus definitas, ſed eæ commiſſæ arbitrio judicis ſint. Decian. 7
Tract. Crim. T. 1. lib. 5. cap. 2. n. 9. Judex tamen non pro lubitu eas debet irrogare, ſed pro perſonarum & admiſſi qualitate atque circumſtantiis modo durius modo remiſſius animadvertere poteſt per *L. Hodie 13. ff. de pœn. junct. L. perſpiciendum pr. ff. eod.* ubi dicitur: quod judex non ſeveritatis aut clementiæ gloriam affectare,

ſed perpenſo judicio, prout quæque res expoſtulat, ſtatuere debeat: Elegantia ſunt, quæ hac de re habet *Bernhard.* Zieriz. *in præfat. ad Conſt. Crimin.* ubi inter alia ita: *Temperamentum illud juſtitiæ & miſericordiæ, quod ex lumine naturali etiam perſpexit* Marcianus in L. perſpiciendum ff. de pœn. *non debet eſſe affectibus obnoxium, non cerebrinum & ſomniatum, non idiotiticum, aut in Gynæceo excogitatum, ſed jure ac Legibus fundatum ac omnino tale, ut Reipubl. & publico ſtatui nequaquam ſit pernicioſum; ita etiam ne juſtitia in crudelitatem, nec miſericordia in mollitiem aut Hypocriſin aliquam degeneret.* Conf. Dn. Carpzov. *Pract. Crim. P. 3. quæſt. 133. n. 4.* Wiſſenb. *d. Diſp. 31. th. 2.* Menoch. *lib. 1. de Arbitr. Jud. Quæſt. p. 13. n. 15.*

8 Quod vero dictum eſt, certa Lege crimini extraordinario pœnam non eſſe ſtatutam, primo intuitu abſurdum quodammodo videri alicui poſſet, cum pleriſque fere criminibus, quæ ſub *tit. ff. de extraord. Crim.* reperiuntur, ſua quoque adjuncta reperiatur pœna. Sic ei, qui ſtuprum perſuaſit, perfecto flagitio dictatur pœna capitalis *in L. 1. §. f. ff. de extraord. Crim.* Sic quæ partum abegit, exilio multatur. *L. 4. ff. d. t.* Sic Saccullariis & Directariis certa pœna indicitur *L. 7. ff. d. t.* Imo in ipſo noſtro Dardanariatus crimine expreſſa pœna reperitur, *d. L. 6. §. 1. d. t.* ut exinde male ejusmodi animadverſio in talia delicta arbitrio judicis committatur. Sed ſalva res eſt; cum cuilibet cognitum optime ſit, has ipſas Leges, quas in titulo *de extraord. Crim.* conſpicimus, ut & alias omnes in ff. tempore Juſtiniani

ſtiniani Imper. non fuiſſe Leges, ſed tantummodo Reſponſa Prudentum, qui ipſi ob defectum Legis, varie conſulentibus de Crimine reſponderunt. Conf. *Anton. Matthæi de Crim. Prolegom. cap. 4. n. 10.* Et quamvis 10
hæc Reſponſa ab Imper. Juſtiniano vim Legum acceperint quicquid enim in Pandectas relatum eſt, ita intelligendum eſt, ac ſi Juſtiniani voluntate compoſitum eſſet per *Conſtit. Tanta de Confirmat. Digeſt. §. 10.*

Licebit tamen adhuc judici pro arbitrio pœnam 11
irrogare, quia *illud* ipſum ab Imp. in hiſce criminibus ipſi non eſt ademptum; ita tamen, ut, quantum fieri poſſit, pœna in Lege propoſita obſervetur, eademque delinquenti *irrogetur*; Niſi forſitan vel circumſtantiæ aliud ſuadeant, vel *conſuetudo* loci peculiarem pœnam introduxerit. Conf. Wiſſenb. *d. th. 2.* Quanquam in poſteriori caſu arbitrium, plane expiret, cum neceſſarium illud ſit, & non arbitrarium, *quod* conſuetudine eſt ſtabilitum, & ſic pœna conſuetudine determinata, cenſetur a Lege definita. Menoch. *A. I. Q. Lib. I. quæſt. 14. n. 5. & ſeq.*

Sed his, quæ jamjam prolata in medium ſunt, quod 12
nimirum Dardanariatus extraordinarium crimen ſit, e diametro videtur obſtare *tit. ff. ad L. Jul. de Annona*, & præprimis *L. 2. pr. d. t.* ubi ille, qui contra annonam fecerit, ſocietatemve inierit, quo carior annona fiat, dicitur Lege Julia de Annona teneri. Jam vero tralatitii juris eſt, Legem Juliam de Annona ad publica pertinere crimina per *L. 1. ff. de Publ. Judic.* Si vero publicum

blicum eſt crimen, extraordinarium id dicere velle, maximam ſaperet abſurditatem. Reſpondent hic quidam, quod Lex Julia tantum referenda ſit ad annonam civitatis Romanæ; Extraordinarium autem de annona judicium ſpectare ad annonas aliarum civitatum. Alii dicunt, quod Lex Julia puniat gravantes annonam in Urbe non in Provinciis; Extraordinarie vero puniantur in Provinciis: Horum tamen ſententias, quæ revera inter ſe conveniunt, refutat *Tiber.* Decian. *d. Tract. Crim. lib. 7. cap. 22. n. 19.* ubi propriam ſuam ſubnectit ſententiam, & ſtatuit; L. Juliam in tribus tantum caſibus in Lege expreſſis locum habere, 1. ſi aliquis annonam fraudaverit, 2. ſi aliquis Societatem iniverit, quo annona carior fiat, & 3. ſi quis navem nautamve retineat, vel dolo malo faciat, quo magis detineatur, *d. L. 2. pr. & §. 1. ff. ad L. Jul. de Annon.* Extraordinariam vero in Dardanarios animadverſionem etiam tantum locum habere in caſibus expreſſis per *de L. Annonam*, (quos caſus *ſupra cap. 2. n. 7. ſeq.* demonſtravi,) ut ita diverſitas caſuum diverſas Leges ac pœnas induxerit. Sed hoc paſſu illæ L. Juliæ ſpecies valde forent limitandæ, cum præſertim prima admodum generalitate laboret, uti notat Godofr. *ad d. L. 2. lit. d.* Tam enim Monopolæ quam Propolæ annonam fraudant, uti ita in Monopolium à Propolio & ambo hæc a Lege Julia ægre amplius diſtingui poſſe videantur.

Plauſibilior tamen altera Deciani ſententia eſt,
14 quam *dicto cap. 22. n. 20. & 39.* tradit; ubi novum non eſſe aſſerit, quod ordinaria crimina etiam extraordinarie

rie puniantur si forsitan casus eveniat, qui Lege ordinaria non comprehendatur. Sic injuria, quæ ordinarium crimen est, interdum ordinarie punitur *L. 1. §. 1. ff. de Extraord. Crim. junct. L. fin. ff. de injur.* Stuprum publica Lege, Julia nimirum, vindicatur, interim tamen & certo casu extraordinarie coercetur *d. L. 1. §. 2. ff. de Extraord. Crim.* idem in furto *L. fin. ff. de furt.* Conf. *L. fin. ff. de Publ. Judic.* Eadem ratione Dardanarii merces supprimendo annonam vexantes, extraordinarie puniuntur in *d. l. Annonam*, incurrunt crimen Stellionatus. *L. 3. §. fin. ff. de Crimin. Stellionat.* Sed quoniam inpræsenti animus tantummodo est, Legem nostram enucleare, ideoque ejus tantum mihi insistendum vestigiis est, Lege Julia & Stellionatus crimine suo loco relictis.

Distinguuntur autem in nostra Lege personæ delin- 15
quentes, in honestiores & humiliores, & ita pro earum diversitate, diversæ quoque ipsis pœnæ irrogantur, quod frequentius in jure nostro observare est. Vid. *L. Capitalium 28. §. fin. ff. de pœn. L. 10. pr. L. 16. §. 3. & L. 38. §. 3. ff. eod. L. §. 1. fin. & L. pen. ff. ad L. Cornel. de Sicar. & simil.* Prima itaque pœna, quæ Dardanariis 16
& quidem honestioribus (nisi forsitan Dardanarius honestus σιδηροξύλῳ æquipolleat) dictatur, est NEGOTIATIONIS INTERDICTIO, si videlicet Negotiatores sint. Levior hæc tanto crimine pœna videtur, 17
sed revera talis non est, præsertim si Negotiatoribus haud infimi subsellii imponatur; Eo ipso enim rivuli, per quos aliorum substantias in proprium stagnum

derivare ſatagebant, ipſis obſtruuntur, atque ita modus acquirendi tam ea quæ ad victum, quam quæ ad amictum & luxum neceſſaria, ipſis adimitur, ut hac ratione peſſimo loco res eorum eſſe incipiant.

18 Quod vero etiam Negotiationis interdictio pœnis annumeretur, expreſſus textus eſt in *L. Moris 9. §. 9. & 10. ff. de pœn. junct. L. 1. §. 13. de Offic. Præf. Urbi.* Ubi tamen differentia conſtituenda inter has duas pœnas; quando ſcilicet aliquis prohibetur emere; Vel quando ipſi negotiatio vel commercium interdicitur; Illud minus eſt, hoc majus. Qui enim emere prohibetur, vendere aut alienare non prohibetur: Secus in ne-
19 gotiatione interdicta, ubi nec venditio permiſſa. Videndum tamen, annon illi, cui interdicta negotiatio, rem ſuam oppignorare conceſſum ſit? Eſt textus in *L. 24. ff. de Pignorib.* ubi dicitur: *In quorum finibus emere quis prohibetur, pignus accipere non prohibetur.* Ex hoc textu colligi poſſe videtur affirmativa quæſtionis
20 dictæ deciſio: Reſponderi tamen ex præcedentibus ad hanc ipſam Legem facile poteſt, ubi in generaliori ſignificatu Negotiationis interdictionem accipiendam dixi; in ſtrictiori vero Emptionis prohibitionem. Qui negotiatur emit etiam. Qui emit, non ſtatim negotiatur, ſed & venditio accedat neceſſum eſt. Ergo *d. L. 24.* quia de Emptione interdicta tantum loquitur, vix ad negotiationem poterit extendi.

21 Probabilior itaque ac verior negativa videtur, quod nimirum negotiari prohibitus, & pignori dare poſſe

posse prohibitus intelligatur, ex hac ratione, qui pignoris datio sub alienatione vel negotiatione latet; quicquid itaque de genere affirmatur, de specie quoque affirmari necessum est, Godofred. *ad d. L. 24. ff. de Pignorib. lit. P.* Probari idem potest ex *L. fin. C. de reb. alien. non alienand.* ubi dicitur: *Quodqui alienare prohibitus, nec usumfructum dare, nec pignus vel Hypothecam constituere possit.* Ratio est; quia quicquid prohibitum est in termino prohibitum etiam est in via: Hinc prohibita alienatione, prohibitus omnis censetur actus, quo res illa a nobis ad alium transire possit. *Anton.* Perez. *in d. t. Cod. de Reb. alien. n. 7.* Gœddeus *ad L. Alienationis 28. ff. d. V. S.* Quæ ergo hic de alienatione prohibita dicta sunt, ob idemtitatem rationis ad negotiationem recte extendi posse putaverim, præsertim cum illa sub hac contineatur, ut prohibita altera, altera vix permissa possit esse; Et quia pari ambulant passu, eademque earum natura, idem quoque de iis ferendum judicium per *text. in c. intercorporalia 2. X. de Translat. Episcop.* Quoniam autem pœnalia non sunt extenden- 22
da, sed potius benignior in illis interpretatio facienda per *L. 42. ff. de Pœn. & cap. 49. de R. I. in 6.* ideoque in strictiori sensu vocabulum alienationis, pro sola nimirum translatione Dominii hic Dd. accipiunt, ut per consequens pignoris datio prohibita non censeatur. *Excell. Dn.* Præses *Comment. Cod. ad d. 1. fin. de Reb. alien. non alienand.*

Altera pœna, quæ Dardanariis in nostra L. dictatur, 23
est RELEGATIO, German. die Landes-Verweisung,

quando quis exire fines patriæ jubetur; ſive uti ab Ulpiano *in L. 14. ff. de interd. & relegat.* deſcribitur: *Relegatus eſt is, cui Provincia vel Roma, vel continentibus ejus perpetuo vel ad tempus interdicitur.* Duplex inde relegatio reſultat: Temporalis alia, alia perpetua. Hæc ad vitam ipſius relegati durat; Illam vero ultra decennium extendi non poſſe putat Dn. Carpzov. *Pract.*
24 *Crim. part. 3. quæſt. 130. n. 15.* Differt hæc ipſa relegatio a deportatione; Deportatus enim civitatem amittit, & per conſequens nec teſtamentum facere poteſt per *L. 8. §. 2. ff. qui teſtam. fac. poſſ.* Relegatus vero ſive ad tempus ſive in perpetuum Civitatem & jus teſtandi retinet *d. L. 3. §. 3. ff. d. t. L. 4. ff. de interdict. & releg. l. 7. §. ff. eod.* Deportati bona Fiſco vindicantur per *L. 8. C. de pœn. L. 14. §. 1. ff. de interdict. & releg.* Relegatus vero omnia ſua bona regulariter retinet *d. L. 8. & d. L. 14.* interdum tamen etiam pars bonorum ipſis adimi ſolet, ut in *L. 38. §. qui abortionis 5. & §. 8. de pœn. L. 1. §. 3. ff. L. Falcid.* Vid. Dn. Richter. *ad Auth. Bona damnatorum C. de bon. proſcript. n. 6. & 7.* Conf. Borcholt. *Comment. ad pr. Inſt. quib. mod. jus patr. pot. ſolv.* Heigius *in Comment. ad Inſt. d. t. §. 1. n. 17. & 18.* Zœſ. *Comm. ad t. ff. de interd. & releg. n. 2. ſeq.* Weſenb. *Paratit. d. t. n. 4.* ibique Bachov. *in not.*

25 An autem relegatio infamiam relegato inurat, non incommode hic quæritur? Quod ipſum tamen nec affirmandum ſimpliciter, nec negandum, ſed potius hic inſpicienda cauſſa eſt, propter quam quis relegatus hæc qualis eſt, talis etiam cenſenda relegatio per *L.*

Ictus

Ictus fuſtium 22. ff. quod met. cauſ. junct. L. infamem 7. ff. de Publ. jud. Exiſtimationem tamen ſemper Relegatio minuit per *L. cognitionum 5. §. 2. ff. de Extraord. cognit. L. Capitalium 28. §. 1. ff. de pœn.* Conf. Dn. Carpzov. *Pract. Crim. P. 3. quæſt. 135. n. 50. ſeq.*

Controvertitur etiam in hac materia; An a civi- 26
tate vel loco Regni alicujus relegatus, ita cenſeatur relegatus, ut nullibi in illa Provincia ſive Regno commorari poſſit? Ubi tamen de eo, qui Provinciæ præeſt, ſive Rex ſive Princeps ſit non quæritur: Nam quia tota provincia Principi ſubjecta eſt, ipſius quoque poteſtas eo uſque ſe extendit, ut relegatum a quovis loco poſſit exterminare; Sed de eo potiſſimum quæſtio: Quando quis a municipio relegatus, an in vicina urbe commorari poſſit? quod verius affirmatur per *L. 7. §. 10. ff. de interd. & releg.* ubi Ulpianus dicit: *Interdicere quis aliquem illa Provincia poteſt, quam regit, alia non poteſt.* Et hoc ipſum propterea, quia ſi extra territorium jus dicere conaretur Municipium, ipſi ſicut & cuilibet alii etiam Principi, impune non pateretur, per *L. fin. ff. de Jurisdict.* Quælibet enim Civitas peculiari gaudens Jurisdictione, ejusdem quoque agnoſcit limites, ut per conſequens Magiſtratus urbis ultra loca ſuæ Jurisdictioni ſubjecta, relegare delinquentem non poſſit, nec impedire quo minus Relegatus in vicina urbe commoretur. Conf. Dn. Carpzov. *Pr. Cr. P. 3. q. 130. n. 24. ſeq.* Schepliz. *ad Conſvet. March. P. 4. t. 7. §. 1. n. 5.* Weſenb. *Paratit. l. ff. de interd. & releg. num. 2.* Conſideran- 27
dum tamen hac in quæſtione accuratius eſt, annon ſpe-

ciali & proprio nomine Civitas aliqua relegandi jus exerceat, an vero nomine Principis, ut dicta priori tantummodo casu procedant, secus in posteriori. Sic etiam annon consuetudine loci introductum aliud, attendendum omnino est. Vti in Saxonia, ubi si quis a Præfectura alicujus Principis relegatus, tota Provincia censetur exterminatus. Vid. Dn. Carpzov. *d. l. n. 26.* Hic autem in Marchia soli SERENISSIMO hanc potestatem relegandi ex universa Marchia adscribit Schepliz.
28 *d. L.* Quod ipsum conveniens est Recessui Provinciali de Anno 1653. §. 22. Vbi talis relegatio semper consensui Serenissimi Executioni mandanda.

29 Vltima pœna, quæ in *d. l. 6.* Dardanariis dictatur & quidem humilioribus, est DAMNATIO IN OPVS PVBLICVM. Hæc autem pœna non plane eadem est, cum damnatione in metallum aut in opus metalli, sed datur inter eas differentia in quantitate. Gravior enim
30 altera altera est. Damnatio in metallum gravissima est, ea ipsa enim libertas adimebatur per *L. 8. §. 4. ff. de pœn.* servus pœnæ quis efficiebatur per *L. 17. pr. ff. de pœn. L. 36. ff. eod. L. 3. pr. ff. de bis quæ pro non script. hab.* verberibus servilibus coercebatur *L. 12. ff. de jur. Fisc.* & durissimis vinculis constringebatur *d. L. 8. §. 6.*
31 *ff. de Pœn.* Damnatio autem in opus metalli levior quodammodo est; Libertas quidem ipsis etiam adimitur, per *d. L. 8. §. 4.* Levioribus tamen vinculis constringuntur & si ex opere metalli fugiant, demum in metallum damnantur *d. L. 8. §. 6. ff. de pœn.* ex quo facile liquet leviorem hanc esse, nam quando refuga fit

damna-

damnatus, ſemper pœna exaſperatur, per *L. 4. ff. de pœn. L. Capitalium 28. §. 13. 14. ff. eod.* Conf. *Anton.* Matthæi *ad lit. 48. ff. tit. 18. n. 4.* Læviſſima pœna, reſpectu 32
nimirum præcedentium, videtur Damnatio in opus publicum, ut propterea minimis delictis illam inferri ex *Paulo 5. Sentent. 17. §. 2.* notet Godofred. *ad d. L. 8. §. 7. lit. n.* Quod autem hæc levior præcedentibus pœnis ſit, patet ex eo, quod illæ regulariter in perpetuum infligantur per *L. 28. §. 6. ff. de pœn.* Hæc vero regulariter ad tempus per *L. 8. §. 7. ff. d. t.* Conf. Cujac. *lib. 6. obſ. 25.* Et hæc ſicut illæ libertatem non adimat. *L. 28. §. 6. ff. eod. L. 5. §. 2. ff. de Extraord. Cognition.* Et ſi aliquis ex opere publico redeat, demum in opus metalli damnatur per *d. L. 8. §. 7. ff. de pœn.* Vid. Bachov. *ad Treutl. Vol. 2. Diſp. 31. th. 6. lit. D.*

Hodie pœna metalli non adeo frequentatur; Con- 33
demnatio vero in opus publicum inviridi obſervantia eſt Dn. Carpzov. *Pr. Cr. P. 3. qu. 129. n. 8. & n. 41. ſeq.* Sic hic in Marchia & alibi videmus, quod condemnentur ad opus publicum in exſtructione fortalitiorum, ubi etiam vinculis conſtringi ſolent, ſie werden zum Feſtungs-Bau an die Karren geſchmiedet, & fuſtigatio ſolet plerumque hic loci in opus publicum commutari. In Saxonia, & præſertim Dreſdæ obſervavi, eos ad præparandos lapides in lapidicinas condemnari, ſie werden auf den Bau gebracht, und müſſen Steine ſchneiden, quæ tamen pœna plerumque ad tempus raro, nec niſi in graviſſimis delictis in perpetuum ſolet dictari.

Hæ

34 Hæ pœnæ ſunt, quibus Dardanarios olim affectos teſtis in noſtra Lege eſt Vlpianus; Levior illa videtur, quæ Lege publica, Julia nimirum, ipſis irrogabatur, quæ 20. aureorum eſt, per *L. 2. §. fin. ff. ad L. Jul. de annon.* quæ tamen ad hunc locum directe non pertinet: Odioſum autem admodum hoc hominum genus erat, ut propterea quoque variis variarum Legum pœnis ipſorum nequitia rectiſſime fuerit coercita. Hinc in odium eorum ſingularitas notabilis circa accuſationem fuit admiſſa. In crimine enim fraudatæ annonæ accuſare poteſt mulier per *L. 13. ff. de Accuſ. & inſcript. l. ult. §. ult. ff. ad L. Jul. de Annon.* Licet alias accuſatricis vices mulier regulariter ſubire nequiverit; *L. 1. & L. 8. ff. de Accuſat.* Sic nec infamis regulariter accuſare poteſt *L. 4. & L. 8. ff. de Accuſat.* in noſtro tamen crimine ad accuſandum admittitur *L. 13. ff. d. t.* ſic admittuntur milites *d. L. 13.* quibus alias impedimento Sacramentum eſt *L. 8. ff. de Accuſat.* Servi quoque licet alias de jure Civili pro nullis habeantur, *L. 32. ff. de R. I. L. 3. in f. ff. de capit. minut.* tamen eo annonæ extenſus favor eſt, ut in hoc crimine etiam contra proprios admittantur Dominos *L. 13. ff. de Accuſ. L. 1. ff. ad L. Jul. de Annon. L. 53. ff. de Judic.* Quæ omnia adhuc hodie in uſu eſſe patet ex *Reformat. Polit. de Anno 1577. tit. 18. §.* und nach dem Vermög. &c.

CAPUT

CAPUT VI.

DE

POENA PROPOLARUM EX JURE NOVISSIMO.

Principem omnem Νομοφύλακα esse debere, ipsa re- 1
cta ratio necessitate suffulta efflagitat. Revocandæ itaque in usum Leges Prædecessorum sunt, si publica exinde res sperare possit utilitatem; Imo augendæ interdum hæc si subsit ac exasperandæ. In nostra Romano-Germanica Republ. Comitia hac de re agendi suppeditant occasionem. Adsumptis enim in partem sollicitudinis imperii statibus, optime cognovit Imperator, quod cum eorum consilio fuerit ordinatum, id ab beatitudinem Imperii Romani, & ad Imperatoriæ Majestatis gloriam, redundaturum, uti ipsi Impp. *Theodos. & Valent.* testantur in *L. in Human. 8. C. de LL. Theodor.* Reinking. *de Regim. Secul. & Eccl. lib. 1. Class. 5. cap. 8. n. 2.* Videndum itaque in præsenti est, quæ ob publicam utilitatem in tam nefandum Propolii crimen jure Comitiorum statuta pœna sit. Parum enim juris notitia cuiquam proficiet, nisi &, an jura illa usu atque observantia frequententur, cognitum ipsi insimul sit. Diserte autem de hoc crimine Propolii pariter ac Monopolii (quæ ipsa tamen jure Recessuum imperii quodammodo confunduntur) agitur in *Reformat. Polit.* publicata in Comitiis Augustanis a Carolo V. *Anno 1548.*

tit. Die *Monopolia* und schädliche Vorkäuffe belangend. Et in *Ordin. Poilt.* Francofurti publicata a Rudolpho II. Imp. *Anno 1577. tit. 18.* in quibus locis Dardanariorum genius ac innata indoles optime describitur. Operæ autem pretium me facturum arbitror, si ex dictis locis verba, pœnalem sanctionem exprimentia, hic apposuero; Et quidem in §. Hierauf haben wir, dicitur: Wollen hiermit ernstlich, daß solche Handthierung Auf- und Vorkauf hinführo verbothen und abseyn, und die hinführo niemand weder durch sich selbst, noch andere treiben oder üben soll; Welche aber hinwieder solches thun würden, dero Haab und Güther confiscirt, und der Oberkeit jegliches Ortes, so peinliche Straffe des Endes hat, verfallen seyn. Et hæc pœna confiscationis bonorum postea reperitur, in §. und wo die ubi & alia pœna, Relegatio nimirum, priori additur, verbis: Und wo die (Ordnung) durch einigen, wer der wäre, übertreten, derselbe soll durch die Oberkeit, da solch Verbrechen geschehen, Inhalt dieser Ordnung, bey Verliehrung seiner Haab und Güther, und Verweisung des Landes, unnachläßig gestraffet werden. Patet itaque exinde duplicem adhuc hodie pœnam in usu esse, quæ propolis dictari possit Confiscatio bonorum & Relegatio. De posteriori pœna actum præcedenti capite est; De priori autem confiscatione nimirum hic quædam erunt subjungenda.

Est autem *Confiscatio bonorum*, quando bona ali-
3 cujus propter delictum commissum, post condemnationem in Fiscum rediguntur, *arg. L. 1. ff. de bon. damnat. L. 3. ff. de bon. eor. qui ant. sent.* Calvin. *Lex. Jurid.*

sub

sub voce Confiscare. Sive latius: *Confiscatio est actus, quo bona in Fiscum rediguntur*, uti describit Dn. Richter. *ad Auth. incestas C. de incest. nupt.* Fiscus autem in 4
genere nihil aliud est, quam *arca communis Reip. constans pecunia publica ex multis emolumentis successionum, bonis vacantibus & aliis &c.* describente Dn. Hahn. *Observat. ad Wesenbec. tit. de Jur. Fisc. n. 2.* Inter Fiscum & Patrimonium Principis distinguunt communiter; quod ille sit Principis, qua Principis; Hoc Principis, qua privati: Dn. Hahn. *ad Wesenbec. tit. de Offic. Procur. Cæsar.* Inter Fiscum etiam & ærarium faciunt diversitatem. Wesenb. *Paratitl. de Jure Fisc. n. 1.* & ibi Dn. Hahn. *in observat.* Wissenb. *Vol. 2. Exerc. 39. thes. 1. & seq.* Zoes. *ad ff. tit. de Jur. Fisc. n. 2.* Sed hæc distinctio non observatur, cum sæpe pro iisdem ponantur, atque tam a JCtis quam Dd. confundantur Wesenb. *d. l. n. 2.* Wissenb. *d. th. 2.*

Confiscationis autem olim frequentior usus fuit, 5
quod plurimi in jure nostro textus luculenter satis demonstrant, quos allegat Dn. Richt. *ad Auth. Navigia C. de Furt. n. 29.* idemque de jure Canonico observatum fuisse, quod bona graviter delinquentium ad Fiscum Ecclesiæ delata fuerint per *cap. 10. X. de Hæret.* probat. *Idem ad Auth. incestas C. de incest. & inutil. nupt. num. 13. Jodocus* Damhouder. *in Prax. rer. criminal. c. 66. ex Chassanoæ ad Consuetud. Burgund. sub Rubric. des Confiscations. §. 1. 2. & 3.* sexaginta septem enumerat casus, in quibus de Jure Civili locum habeat confiscatio. Nec absurdus adeo hic Fiscum ditandi 6

modus, cum ex ejus abundantia non tantum in universam Remp. sed & in singulos cives utilitas possit redundare. Subfuit & alia confiscationis ratio; ut scilicet illos, quos vitæ & existimationis periculum in officio continere non poterat, amissionis bonorum metus terreret, quod eleganter deducit Perez. *ad tit. Cod. de bon. damn. n. 21.*

7 Quid hodie juris sit, *An Confiscatio bonorum plane sublata* hic videtur quæstionis esse? In diversas a Dd. itum partes est. Concedunt eam alii, alii nisi in crimine Majestatis, non. *Conf. Regner.* Sixtinus *de Regalib. lib. 2. cap. 12. num. 93.* qui ibidem Authores citat acervatim, asserentes, hodie, nisi in crimine Majestatis, per
8 totum mundum abrogatam esse Confiscationem. Dissentiendi caussam atque ansam potissimum dedit *Novell. 134. c. fin.* & inde ab Irnerio desumpta *Auth. Bona damnatorum C. de bon. proscript.* de cujus Novellæ vero ac sano intellectu non constare asserit Bocer. *Tr. de Crim. Majest. c. 1. n. 115.* Verba autem *d. c. fin. Nov. 134.* hæc sunt: *Sancimus eos, qui in criminibus accusantur, in quibus Leges mortem aut proscriptionem definiunt, si convincantur aut condemnentur eorum substantias non fieri lucrum Judicibus, aut eorum officiis, sed neque secundum veteres Leges Fisco eas applicari &c.* Hisce verbis in fine subjungitur Exceptio; quod nimirum in condemnato ob crimen Majestatis læsæ, veteres Leges debeant observari, de quo *L. quisquis 5. C. ad L. Jul.*
9 *Majest.* Ex his colligunt. Exceptionem firmare Regulam in casibus non exceptis, per alleg. a Zœs. *Comment.*

ment. ad ff. tit. de Teſtam. n. 20. ut per conſequens omnes illæ, quæcunque *Novell. 134.* anteceſſere Leges, videantur abrogatæ, & ſic etiam *Nov. 12.* cum *Auth. inceſtas C. de inceſt. & inutil. nupt.*

Verum reſtringuntur hæc ipſa, quæ modo ex *Novell. 134.* allegavi verba, ut per Leges veteres tantum Pandectarum & Codicis textus intelligantur, non autem Novellarum. Reſtrictionis hujus rationes reddun- 11
tur variæ, quæ tamen non omnes ſuo ſuffultæ robore Rittershuſ. *ad Nov. P. 13. cap. 4. n. 5.* aſſerit *Nov. 134.* illis tantum textibus derogare, ubi pœna confiſcationis expreſſe non eſt ſtatuta. Sed ille propter generalitatem textus, & exceptionem Criminis Majeſtatis, cui tamen in ſpecie bonorum confiſcatio dictata antea, recte refutatur ab Ampliſſ. Dn. Præſide *Comment. Cod. ad Auth. Bona damnatorum de bon. proſcript.* & a Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 35. Q. 135. n. 29.* Aliter Dn. Richt. *ad Auth. Navigia n. 31. C. de Furt.* qui videtur diſtinctionem inſinuare velle inter damnatos ad ultimum ſupplicium; Et illos, qui ultimo ſupplicio non adficiuntur, E. G. qui Banno imperiali feriuntur. Illo caſu ſublatam eſſe confiſcationem; Hoc non, Cujus ſententiæ etiam eſt Dn. Hahn. *ad Weſenb. tit. de bon. damnat. n. 6. verb. Excepto Læſæ Majeſtatis in fin.* ubi *c. ult. d. Nov. 134.* tantum de capitalibus loqui aſſerit. Quæ quidem diſtinctio ſua luce radiat, an tamen illa in *d. Novell. 134.* fundata, equidem dubitaverim, præſertim cum clara verba ſint *d. c. fin.* quando dicitur: *qui in criminibus accuſantur, in quibus Leges mortem aut præſcriptionem*

definiunt, ibi ſane disjunctia *aut* ſat indicivi præbet, *d. Nov. 134.* de capitalibus & non capitalibus eſſe intelligendam.

12 Plauſibilior autem ſequens, pro probanda reſtrictione *de Nov. 134.* videtur ſententia; quod vero ſimile non ſit; Imp. Juſtinianum generali hac ſanctione, voluiſſe. Ergo de veteribus Legibus potius id venit intelligendum, quæ bonorum publicationem in multis ac
13 variis criminibus inducebant. Imo etiam tralatitium in jure eſt; poſteriores Leges generales, prioribus ſpecialibus non ſemper derogare, per *L. non eſt novum 26. ff. d. l.* Vid. *Matth.* Stephani *Comment. ad Novell. 134. n. 22. & ad Nov. 12. n. 38.* Conf. Dn. Hahn. *ad Weſenb. loc. cit.* Dn. Richt. *ad Auth. inceſt. C. de inceſt. & inutil. nupt.* Cujac. *ad d. Nov. 12. & 134.* Et hanc ſententiam, quod nimirum *d. Nov. 12.* per *d. Nov. 134.* non ſit derogatum, communem eſſe aſſerit Stephani *ad d. Nov. 134. n. 22.*

14 Diſputantur hæc ita de jure Novellarum; Quid Jure Noviſſimo, Carolino videlicet, obtineat, videndum inſuper eſt. Agitur autem hac de re in *Conſtit. Crim. Artic. 218. verb.* So ein Uebelthäter auſſerhalb des Laſters, unſerer beleidigten Majeſtät, oder ſonſt in andern Fällen, ſo der Uebelthäter Leib und Guth nicht verwürcket vom Leben zum Tode geſtrafft, Weib und Kinder an den Bettelſtab, und das Guth dem Herrn zugewieſen werden, &c. quibus deinde ſubjicitur ipſa Con-
15 fiſcationis abrogatio. Patet autem ex hoc articulo, dari omnino caſus quosdam præter Crimen Majeſtatis læ-

ſæ,

sæ, in quibus Confiscatio bonorum adhuc hodie obtineat; Expressa enim hujus articuli verba sunt; Oder sonst in andern Fällen. Nec ratio aliqua prægnans ad- 16
est, quæ quempiam quo minus communem hujus articuli lectionem, haud exstirpata voce: Oder retineat, movere possit; quam tamen voculam omittit Dn. Carpz. *Pr. Cr. p. 3. q. 135. n. 30.* & adulterinam vocat Dn. Richt. *ad Auth. Navigia C. de Furt. n. 32.*

Hac itaque ratione ductus Dn. Carpz. *d. l. n. 27.* 17
quæstionem supra propositam; an confiscatio bonorum hodie obtineat? ita decidit: *Mihi veriſſima videtur illa assertio, præter delictum scilicet læsæ Majestatis, quo etiam per duellionem comprehendo nullum hodie dari casum, ubi in imperio Romano-Germanico Confiscatio, quæ proprie talis est, (ab hac enim casus bonorum vacantium excluditur) locum habeat.* Hoc ipsum suum assertum deinde *num. 28.* probat ex generalitate: *Auth. Bona damnatorum & num. 30.* ex *d. artic. 128. Const. Cr.* Sed hoc ipsum simpliciter procedere posse vix dixerim: Posito enim interim tamen concesso, *d. Nov. 134.* abrogare præter omnes Leges anteriores, etiam ipsas Novellas antecedaneas; Casus tamen adhuc dari possunt, in quibus Confiscatio bonorum dictatur. Adduco primo loco *Auth. Gazaros. C. de Hæret. & Manich.* ubi Hæreticorum bona confiscantur, ut propterea filii ad eorum successionem adspirare non possint. Deinde adduco *Auth. Navigia C. de Furt.* ubi in eos pœna confiscationis bonorum statuitur, qui bona naufragorum occupant. Hæ duæ Constitutiones non possunt dici abro-

gatæ

gatæ per *Auth. Bona damnatorum*, cum illæ hac longæ posteriores sint. Hæc Justiniani est? Illæ Friderici Imperatoris, quem Secundum putat Dn. Richt. *ad Auth. Navigia de Furt. n. 31.* Eadem ratione ad *d. Art. 218.* CC. respondere possem, adducendo ex Jure Recessuum noviori textus, in quibus Confiscatio bonorum obtineat. Sed limitat postea ipse Dn. Carpz. *n. 31.* assertum suum, generalibus ab initio quodammodo prolatum, & in damnatis ad ultimum supplicium bonorum Confiscationem excepto Crimine Majestatis, tantummodo cessare dicit, quod patet etiam ex *n. 33. d. q. 135.*

20 Et hac in parte Dn. Carpzovii Sententiam arripio, facta tali datæ quæstionis decisione: *Confiscatio bonorum hodie in damnatis ad ultimum supplicium, solo crimine Majestatis excepto, cessat, si cognati adsint; in aliis vero causis, ubi capitale non est supplicium, si hæc pœna*
21 *Confiscationis sit expressa, adhuc hodie obtinet.* Hæc decisio, licet ex *d. Nov. 134.* non possit probari, fundari tamen videtur in *d. Artic, 218.* CC. verb. Oder sonst in andern Fällen, so der Ubelthäter Leib und Guth nicht verwürcket, per quæ verba intelligo delicta non capitalia, quod illa hic simul cum crimine Majestatis sint excepta, ita ut confiscatio obtinere in illis debeat, si nimirum alias eam irrogari fuerit Lege cautum; Secus vero in capitalibus, quæ indigitantur per verba: vom Leben zum Tode gestrafft werden, quod in illis tantummodo abrogata confiscatio; Sufficientissime enim pœna exæquasse delictum videtur, si morte huic satisfactum, ut ita bonorum publicatio facilius possit remitti, quod tamen

men in Majeſtatis crimine ratione gaudet ſingulari, Vid. *Regner.* Sixtin. *de Real. lib. 2. c. 2. n. 95.* quanquam hic verba *d. Artic. 218.* paulo aliter explicet. Dn. Richt. *ad Auth. Navigia. C. de Furt. n. 32.* Dn. Hahn. *ad Weſenb. loc. cit.*

Hiſce jam fundamenti loco præſuppoſitis, liquet 22
facillime, quid dicendum de Dardanariorum pœna ſit, quæ jure Receſſuum ſtatuta, ubi in dictis locis, ſcilicet *Ordin. Pol. de Anno 1548. & Reform. Polit. de Anno 1577.* etiam Dardanariis dictatur pœna Confiſcationis bonorum, *verb.* dero Haab und Güther confiſciret. Ex quo textu expreſſe patet, Confiſcationem (quia nimirum in crimine non capitali expreſſa) adhuc hodie obtinere. Pœna enim hæc ab ipſo Carolo V. dictata, qui tamen etiam Autor eſt Conſtit. Criminalis, ut ita ipſe D. Imp. Carolus V. teſtis omni exceptione major ſit, non omnem ceſſare in Imperio Confiſcationem. Repetita eadem pœna eſt a Rudolpho II. Imp. *Reform. Polit. de Anno 1577.* ut minus dubii ſubſit, eam pœnam optimo jure *Propolis ac Monopolis* etiam hodie poſſe infligi.

Quando autem Propolæ bona confiſcanda, non 23
illa tantum, quæ acquiſivit ac corraſit undique injuſta ſua ac Legibus omnibus damnata nundinatione, ſed & reliqua bona, quæ aliunde Propola habuit, confiſcanda, quod ex verbis: dero Haab und Güter, facile liquet, quæ generaliora ſunt, quam ut de bonis illicito quæſtu quæſitis tantummodo poſſint intelligi. Et quia bona non 24
intelliguntur, niſi deducto ære alieno per *L. 39. §. 1. ff.*

de V. S. ideoque hoc ipſum hic loci quoque obtinet, præſertim ſi Creditoribus anterior Hypotheca præ Fiſco fuerit conſtituta Dn. Carpzov. *d. Q. 135. n. 42.* Conf. *Regner.* Sixtin. *de Regal. lib. 2. c. 12. n. 38.* qui ibidem, ut & in multis *nn. ſeq.* fuiſſe explicat, quænam bona in Confiſcationem veniant, ut & Perez. *Comm. Cod. tit.*
25 *de Bon. proſcript. n. 4.* Additur porro in *d. Reform. Polit.* cui applicanda veniant bona illa Propolæ per Confiſcationem adempta; dediciturque ibidem quod Magiſtratui, merum imperium ſeu criminalem Jurisdictionem habenti, ſo peinliche Straffe des Endes hat,
26 ſint applicanda. Conf. *Sixtin. de Regal. d. c. 12. n. 4.* Si autem bona ipſius ſub diverſorum forte Judicium territorio ſita, (ſint tamen ſub eodem Principe neceſſum eſt,) tunc inter mobilia & immobilia facienda diſtinctio eſt, ita ut illa cedant judici Domicilii; Immobilia vero judici loci, ubi ſita ſunt: quanquam illud ipſum ex cujusque loci uſu ac obſervantia melius poſſit determinari. Wiſſenb. *Vol. 2. Diſp. 37. th. 26.*

27 Jungitur autem in *d. Reform. Polit. t. 18.* Confiſcationi bonorum etiam Relegatio, *verb.* Er ſoll bey Verliehrung ſeiner Haab und Güter, und Verweiſung des Landes unnachläßig geſtraffet werden. Quæ ipſa tamen
28 pœna pro delicti circumſtantiis temperari debet, ita ut nec ſemper confiſcatio, nec Relegatio ſemper, multo minus perpetua dictetur. Placet quidem non paucis hæc ſententia; quando relegationi nullum eſt adjectum tempus, eam intelligi debere decennalem per *L. 22. ff. de Pœn.* Procedet tamen id ipſum ita, niſi ex

cir-

circumſtantia criminis appareat, eam debere eſſe perpetuam, quod patet ex *L. 10. C. de Pœn.* Tutius ergo in noſtro etiam crimine Propolii determinatio temporis judicis committitur arbitrio, qui pro admiſſi gravitate, quod temporis ſpatium relegationi dandum, facile videbit.

Modum accuſandi quod attinet, confirmatur hic 29
ille, qui etiam Pandectarum Jure obſervabatur; Admittuntur enim per *d. Reform. Polit.* perſonæ inhabiles, de quo *cap. præced. in fin.* Præterea etiam portio bonorum, quarta nimirum, delinquentis, adjudicatur ipſi accuſatori §. und nach dem Vermögen. Et quod mi- 30
randum, ſi accuſator ipſe hujus criminis reus ſit, quia tamen alterius manifeſtavit nequitiam, ipſe delicti conſequitur veniam, partem tamen bonorum accuſati haud accipit, per §. und ob ein ſolcher. Simile exemplum in Jure Civili reperitur in *L. Un. §. 2. ff. ad L. Jul. amb.* Ubi ſi quis condemnatus ob crimen ambitus ac ea propter infamatus arg. *L. 7. ff. de Publ. Jud.* poteſt ille famam recipere, ſi alium ejusdem criminis rerum convicerit. Aliud exemplum in *L. 13. ff. de Cuſtod. & exibit. reor.*

Vltimo loco etiam pœna Propolii capitalis eſſe 31
poteſt, pro circumſtantia ſcilicet delicti, ſi nimirum diu & ingenti cum civitatis periculo flagellata ſit annona, ut propter Cariſtiam hominibus quibusdam ære deſtitutis fuerit peruendum. per *Conſtit. Crim. Artic. 113.* Wiſſenb. *P. 2. Diſp. 36. th. 15. Anthon.* Matthæi *ad Lib. 48.*

tit. 9. c. 2. n. 2. de qua pœna *infra cap. fin.* pluribus dif-
ferendi se exhibebit occasio.

32 Hæ ergo pœnæ Propolii sunt, quæ Juribus Imperii sunt expressæ, quæ etiam regulariter obtinent. Accedunt his peculiares locorum Consuetudines statuta. Apud Mechlinienses Dardanarii ignominiosissime tractantur, & insuper perpetuo afficiuntur exilio, uti patet ex *t. 2. Art. 27. Consuetud. Mechlinens.* *Die't Coren verdiert, salmen sleypen op een Horde vander overste Poorte tot de Neker-Spoelsche Poorte, ende daer naer bannen uyt der Stadt, ob syn Lyf, sonder Verdragh.* Vid. *Paul.* Christianæus *ad Consuetud. Mechlinens. d. Art. 27.*

33 In Electoratu Saxoniæ Dardanarii poniuntur confiscatione mercium, & præterea viginti solidorum mulcta, quod patet ex *Ordinat. Provincial. Augusti de An. 1568. tit.* von schädlichen Verkäuffern. In Civitatibus quoque Municipalibus certa statuta pœna illis, qui coëmunt fructus tempore aliis ad emendum desti-

34 nato. Moris enim plerisque fere in locis est, aliquod signum sive vexillum publice in foro exponere, quod ipsum indicio est; Nemini licere, dum publice prostat signum, frumenta coëmere, aliisque qui ad necessitatem illis indigent, præripere, sub certa pœna, quæ cujuslibet loci vel statuto vel consuetudine determinata.

CAPUT

CAPUT VII.

DE DARDANARIATU, QUI CIRCA STATERAS ET MENSURAS ADULTERINAS COMMITTITUR.

Explicitum hactenus noſtræ Legis Principium eſt. 1
Dardanariorum Genium quadantenus exhibui adumbratum. Pœnas in hos Juribus pariter ac Moribus tradidi frequentatas. Quanquam interdum & extra oleas me exſpatiatum haud poſſim diffiteri: Materiei tamen id connexitas efflagitabat. Ad tertiam jam Dardanariatus ſpeciem promovendus greſſus eſt, quæ ipſa ſedem ſuam in §. *1. & 2. d. L. annonam* habet, quo in loco eorum coercetur nequitia, qui circa pondera vel menſuras quid injuſti patraverint. Hos autem Dardanarios eſſe tam ex *d. L. 6.* quam ex *L. in Dardanarios 37. ff. de pœn.* uti & ex *ſupr. cap. 2.* adductis, ſole clarius effulget.

Nec minor hos quam illos, qui annonam fraudare 2
ſuevere, comitatur turpitudo: Animus enim decipiendi, qui vel ſolus damnabilis eſt, in his elucet maxime. Nec haud raro hic fallendi animus, in ipſum actum deducitur. Quid enim frequentius in nundinis publicis, quam ejusmodi ponderum ac menſurarum depravatio? *Sic apud Cauponas & Myropolas grandis ille ac*

nefandus ponderum ac mensurarum abusus sine fronte ac metu Legum, toto die conspicitur. Venantur inde Propolæ quæstum suum, aliisque mille similibus technis & excogitatis modis Rempubl. opprimunt, & rerum omnium carissimam annonam per Magistratuum somnolentiam inferunt, uti conqueruntur Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 2. Q. 93. n. 79. Jodoc.* Damhouder. *Pract. rer. crim. cap. 125.*

3 *n. 5.* Zierez. ad *Constit. Crim. Artic. 113.* Hinc etiam divino jure prohibitum severissime hoc crimen est, & si quis falsis mensuris utatur, abominabilis eo ipso Summo Numini redditur. *Deuter. c. 25. v. 13.* Repetitum idem toties alibi, ut *Levit. c. 19. v. 35. seq. Proverb. c. 11. v. 1. cap. 16. vers. 11. & cap. 10. vers. 10. Ezech. cap. 45. v. 10. Amos c. 8. v. 5. & 6. Mich. c. 6. v. 11.*

4 Principis itaque incumbet curæ atque sollicitudini, prospicere, ut unum idemque ponderem genus, eademque mensurarum quantitas in suo vigeat territorio. Eo ipso enim suus justitiæ commutativæ non tandummodo servatur vigor, quoad ipsos subditos, sed etiam quoad exteros? cum hoc passu facilior pariter atque æquior commerciorum expediendorum sit ratio, & Mercantibus ansa præscindatur decipiendi. *Matth.* Stephani

5 *ad Nov. 128. n. 5. & 6.* In Jure Civili huic rei quæsitum remedium est: Certæ enim constitutæ personæ, quibus judicium de ponderum ac mensurarum proportione ac æqualitate erat concessum. Sic in *Nov. 128. cap. 15.* in specie Exactoribus tributorum usus falsorum ponderum interdicitur; Cui constitutioni, si contravenerint, siquidem falsatio circa specierum pondera aut mensuras com-

commissa, Præsidi Provinciæ hac de re statuendi potestas committitur: Si vero circa metallorùm, auri nimirum & argenti, pondera quid patratum; Comiti sacrarum largitionum judicium ea de re permittebatur. *d. Novell. 128. & L. fin. C. de susceptor. Tribut.* Stephani *ad d. Novell.* Perez. *ad tit. C. de susceptor. n. 8. & 9. Petr. Gregor.* Tholosan. *Syntagm. Jur. lib. 36. cap. 1. n. 16.*

Ob eandem quoque rationem pondera & mensuræ æneæ 6
vel lapideæ publico collocantur loco, ut hoc modo fallaciæ, quæ circa mensuras committi solebant, faciliori negotio possint evitari, & si qua de justitia mensurarùm oriatur controversia, ad illas, quæ publice prostabant, possit recurri, per *L. Modios 9. C. de Suscept.* Excell. Dn. D. Brunnem. *Comment. Cod. ad d. L. Modios.*

Quod ipsum plurimis adhuc in locis rectissime obser- 7
vatur, ubi Modii, tonnæ, pondera, ulnæ & similia certum præstitutum habent modum, quorum exemplar signatur, & in publico asservatur, ad quod reliqua omnia conficiantur. Dn. Mevius *ad Jus Lubec. P. 4. tit. 12. Artic. 1. n. 22.* Idem etiam hic Francofurti quoad determinationem mensurarum observare est. Lapideæ enim mensuræ in curia asservantur, & si novæ conficiendæ sint, conferuntur eædem cum publicis a ministro publico, postea autem inustione galli, quem Senatus hic in insigni gerit, notantur.

Fuit porro etiam 8
Romæ certum corpus sive Collegium, quod mensurarum frumenti curam habuit, juxta annonam urbis, cui propterea vocatio munerum erat concessa. *L. ab his oneribus 10. §. 1. ff. de Vocat. Mun. L. Mensores 26. ff. de Excusat.*

Excuſat. L. 12. §. fin. ff. de Re Militar. Et hi ipſi menſores debebant eſſe fideles, prudentes optime ſibi conſcii, uti deſcribuntur in *L. 1. in f. C. de Condit. in publ. Horr.*

9 Jure Receſſuum Imperii hæc ipſa cura, quæ circa juſtitiam ponderũm ac menſurarum verſatur, demandata eſt ab Imp. Carolo V. Principibus ac Statibus Imperii, illisque injunctum ſub pœna duarum Marcarum auri puri, ut quilibet hac de re in ſuo territorio peculiari ſanctione ejuſmodi falſariis eat obviam, quod ipſum in Cõmitiis Auguſtanis factum *in Reformat. Polit. de Anno 1548. tit.* von etlichen Articuln, darinnen der Oberkeit Ordnung vorzunehmen befohlen wird, quod repetitum poſtea a Rudolpho II. *Ordin. Polit. de Anno 1577. tit. 15.*

10 Colligere exinde facile eſt, *cui poteſtas ſtatuendi de ponderum ac menſurarum juſtitia competat;* Diſtinguendum enim inter ponderum ac menſurarum Con-
11 ſtitutionem, & Reformationem. Conſtitutionem, ſive jus præſcribendi inferioribus certum menſurarum ponderumque modum ac quantitatem, quam ſequi teneantur, ſoli ſuperiori territorialia jura habenti, abſcripſerim; qui prout juſtum æquumque ipſi videbitur, ac Commerciorum, ſubditorumque ſuorum utilitas efflagitaverit, determinare illam poteſt; & hoc caſu præ-
12 ter obſequii gloriam ſubditis concedo parum. Si vero forte eveniat, corrumpi a quibusdam ponderum atque menſurarum quantitatem, eam vel augentibus vel minuenti-

nuentibus, pro animorum ſuorum avaritia ac φιλαργυρία explenda, hoc paſſu etiam Magiſtratui inferiori jus reformandi pondera atque menſuras conceſſerim: Id tamen non indiſtincte, nec uti libuerit Magiſtratui 13
inferiori; Sed ita, ut formam ac quantitatem ex Archetypo ipſius Principis deſumere obſtrictus ſit. *arg. L. Medios 9. C. de ſuſceptor.* Dn. Præſes *ad d. L. Modios & L. aurum C. d. t.* Knichen. *de Jur. Territor. cap. 4. n. 384.* Schepliz. *ad Conſuetud. March. P. 4. tit. 6. §. 1. num. 2. & 5. Caſp.* Klock. *de Contrib. cap. 1. n. 272. Petr. Greg.* Tholoſan. *Syntagm. lib. 39. cap. 1. n. 18.* Godofred. *ad L. pen. de falſ. lit. U.* qui ibidem addit: Poſſe defendi; *Subditis altam Jurisdictionem habentibus, ex longa præſcriptione in ſuo territorio ſuarum menſurarum quantitatem diverſam a Principali tueri licere; Illam autem augere vel minuere ſine Principis autoritate non poſſe.*

Certus itaque modus ponderum atque menſura- 14
rum præſcribendus a Principe, ſecundum quem deinceps inferior Magiſtratus eadem tenetur reformare. Ita hic in Marchia conſtitutum a Joachimo II. Electore *Anno 1550.* daß in der Mittel-Marck Berliniſcher, in der Ucker-Marck Prentzlowiſcher, in der Alten Marck Stendaliſcher, in der Prignitz Perlebergiſcher, und in dem Lande zu Ruppin der Neu-Ruppiniſchen Scheffel ſoll gänge ſeyn. An Ellen ſoll durch die gantze Marck die Berliniſche gebrauchet werden, ꝛc. ubi in ſeqq. ponderum quoque modus pro ratione rerum ponderandarum determinatur, quod refert Schepliz. *d. tit. 6. §. 7.* Et hoc 15
modo Civico Magiſtratui conceditur, proſpicere, ut

hæc menſurarum a Principe determinata forma accurate conſervetur. Hinc etiam ipſis injungitur viſitatio domum, quæ ſingulis annis vel quoties neceſſitas efflagitaverit, non commune factis, ſed inſciis mercatoribus fieri debet, ut ita pōnderum atque menſurarum, juſtitia atque æqualitas conſervetur; uti proviſu ſaluberrime in noſtra Marchia, per *Refers de Anno 1538. & 1602.* Schepliz. *d. t. 6. §. 4. & 5. num. 2.* Sed optandum foret, ut ejusmodi ſaluberrima conſtitutio Div. Sereniſſimorum, in viridi eſſet obſervantia, forte ea ipſa plurimis occurretur vitiis, quæ per ſomnolentiam Magiſtratuum quorundam oppidanorum pedetentim irrepſere. Sed manum de tabula.

16 Progrediendum jam ad ſpecies erit, & quot modis Dardanariatus circa pondera ac menſuras committatur, perſpiciendum. Dupliciter autem id potiſſimum fieri ſolet. 1. Falſas menſuras vel pondera faciendo. 2. Falſis menſuris vel ponderibus utendo, quanquam
17 hæc haud raro etiam conjunctim reperiantur. De primo modo nulla dubitatio eſt, quin enormiter peccet, menſurarum quantitati addendo vel detrahendo: Impingit enim eo ipſo in Legem ſuperioris, in charitatem proximi, imo & in ipſam naturæ Legem, quæ alterum alterius damno locupletari non permittit. *L. nam hoc natura 14. ff. de Condict. in deb. L. 206. ff. de R. I.* Nec liber ille ab hoc crimine redditur licet ipſe iis non uta-
18 tur; Dum enim ad uſum aliorum ponderibus atque menſuris detrahit, peccat ipſe, & ad peccandum eo ipſo invitat proximum. Ille vero, qui juxta ſecundum

modum

modum ponderibus vel mensuris falsis ab alio confectis utitur, non aliter hoc crimen incurrit, quam si sciens hoc faciat, uti patet hoc ipsum ex *L. si quis 52. §. Majora 22. ff. de Furt.* ubi ille, qui majora pondera commodavit, ut iis deciperetur tertius, furti tenetur. Tenetur & ille eodem crimine, qui iis usus est, si modo sciverit. Conf. *L. 18. §. 3. ff. de dol. mal. Martin.* Coler. *de Aliment. lib. 1. cap. 17. num 34.*

Quod autem de scientia dictum, illud non obti- 19
net semper, nam ea ubique non requiritur. Etenim si Myropola falsis ponderibus utatur, & ejus criminis postea reus efficiatur, se autem vellet excusare, quod nimirum pondera ab alio acceperit, & ita eorum defectum ignoraverit sane non esset audiendus: De mensurarum enim suarum atque ponderum æquitate ac iniquitate cognoscere prius debuisset, quam aliis secundum eorum quantitatem merces venderet; cum paria sint in jure: scire & scire debere, vel scire posse, per *L. quod de mihi 5. de Reb. cred. Gloss. in L. Qui cum alio contrahit. ff. de R. J.* & eam allegans Damhoud. *Prax. rer. crim. c. 125. n. 9.* Inscitia itaque in secundo genere ibi tantummodo meretur excusationem, ubi forte pondera ad unicum tantum commodata actum, nec propter penuriam temporis in eorum inquirere justitiam licuit; qualis casus forte est in *d. L. 52. §. 22. ff. de Furt.* Ut per consequens in eo, qui quotidie ponderibus vel 20
mensuris utitur, non possit præsumi inscitia, an nimirum justæ fuerint nec ne. Pari ratione posset & illum, qui commodato dedit falsa pondera aliquando etiam

inſcitia excuſare, ſi modo non ſit ejus conditionis homo, qui propter ponderum vel defectum vel exceſſum redderetur ſuſpectus, E. G. qui quotidie ponderibus vel in emptione vel venditione utitur; vel pondera facere ſolet, de quo *Damhouder. d. n. 9.* Huic enim de ponderum ſuorum quantitate conſtare certo debet. Alius vero, qui ponderibus alias non utitur, ſi alii ea commodato dediſſet propter ignorantiam poſſet excuſari: cum in eo, qui iis non utitur nec præciſa quantitatis eorum ſcientia requiratur.

21 Quæ vero jam dicta de crimine, quod circa pondera committitur, ita demum procedunt, ſi alter contrahentium in dolo verſetur, alter non: V. G. ſi emptori ponderum injuſtitia lateat, venditor vero ejusdem conſcius optime ſit: ſi enim utrique cognitum vitium ſit, hoc crimen non contrahitur, cum licitum contrahentibus ſit, majori vel minori pondere ſcienter contractum quendam celebrare per *L. 1. ff. de Contrab. Empt.* & pacta dent Legem contractui *L. 43. ff. de Pact. L. 1. §. 16. ff. depoſ. L. 52. de V. O. L. 23. de R. Vid. Petr. Gregor.* Tholoſan. *lib. 36. Syntagm. c. 1. num. 12. in fin.* Alioquin ſi nominatum fuerit tantum menſuræ genus, ex more Regionis menſura & pondus ſine imminutione vel incremento intelligi debent. Tholoſan. *d. l. n. 15.*

22 Itaque in ſpecie ego requiſiverim ad delicti hujus perfectionem, quæ alias ad falſum requirunt, Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 2. Q. 93. n. 5.* Perez. *Comm. ad tit. C. de Falſ. n. 2.* Nimirum menſurarum atque ponderum immu-

immutationem dolum, & ut alteri nocumentum inde ſive damnum contigerit. Quæ tria conjunctim requirit Dn. Carpz. *d. l. n. 6.* Sed ſufficere putaverim, ſi conjungantur in eodem delicto, licet non in eadem perſona. Licet enim ille, qui mutavit menſuras, alteri illis non noceat, ſufficit ſi alter qui ab eo ſcienter accepit proximo illis damnum inferat, & contra; Nam hoc caſu uterque hujus criminis reus cenſendus, *per d. L. 52. §. 22. ff. de Furt.*

Ultimo prætermittendum hic loci eſt, ad utentes 23
falſis menſuris referendos ante omnia eſſe, qui diverſis menſuris utuntur, juſta & injuſta; Juſta cum vendunt, injuſta cum emunt, vel contra. Interdum etiam utraque injuſta eſt; Majori in emendo, minori in vendendo utuntur: Et hi eo ipſo committunt furtum *arg. d. L. 52. §. 22. ff. de Furt.* Idem etiam diſpoſitum reperitur de Jure Lubecenſi: Wer mit zweyerley Maaß, Gewicht, oder dergleichen betroffen wird, mit einem kleinen, damit er ausmiſſet, und mit einem groſſen, damit er ihm zumiſſet, den ſoll man richten wie einen Dieb. Vid. Dn. Mevius *ad Jus Lubec. P. 4. tit. 12. Artic. 1. n. 8.*

CAPUT VIII.

DE DARDANARIORUM CIRCA PONDERA AC MENSURAS DELINQUENTIUM POENA.

1 Juſtinianeo jure infrequens haud eſſe, crimen aliquod diverſis Legibus vindicari, ſupra *cap.* 5. dedi probatum. Idem hic loci obſervare eſt: Modo enim extraordinarie ponderum falſarii, modo ordinarie puniuntur, *Tiber.* Decian. *Tr. Crim. lib. 7. c. 22. n. 39.* Extraordinaria criminis hujus cognitio fundata in *L. in Dardanar. 37. ff. de Pœn.* Vbi Dardanariorum circa falſum menſurarum, modum commiſſum delictum, ob utilitatem popularis annonæ pro modo admiſſi extra ordinem vindicari dicitur. Repetenda ergo hic ſunt, quæ de extraordinario delicto, & arbitrio judicis tali caſu recte conformando, ſuperius *cap.* 5. in medium prolata ſunt. Vagum enim & hoc quodammodo crimen eſt, nec ſemper ſibi certos præfixos habet limites, ut ea propter rectiſſime arbitrio judicis juxta Leges conformato pro modo admiſſi vindicandum relinquatur. Exinde quoque minus admirationis ſubeſt, quare JCti in Pandectis relati, diverſis diverſarum Legum pœnis, illud, quod nominatum antea eſt, delictum voluerint ſubjicere. Conf. Dn. Carpz. *Pr. Crim. P. 2. Q. 93. n. 20.*

Viden-

Videndum autem jam eſt, quid in noſtra *L. annonam §. 1. & 2.* hoc de crimine diſpoſitum reperiatur. Et quidem in *d. §. 1.* dicitur? D. Trajanum Edictum poſuiſſe, eoque Edicto pœnam Legis Corneliæ in utentem ſtateris adulterinis ſtatuiſſe, perinde ac ſi Lege Teſtamentaria damnatus eſſet. Hic Lex Teſtamentaria eadem eſt, quæ Lex Cornelia, lata a Luc. Cornel. Sylla *L. 2. §. 32. ff. de O. I.* Nam hæc Lex principaliter de Teſtamentis falſo conſcriptis, ſuppreſſis, reſignatis, recitatis, ſubjectis dolo malo, lata, de quo in *L. 2. ff. ad L. Cornel. de Falſ.* Hinc etiam ille titulus a *Paulos. Sentent. 25. ad L. Corneliam teſtamentariam* inſcribitur, notante Godofredo *ad Rubric. ff. d. t. lit. b.* Vocatur etiam expreſſe Lex teſtamentaria, *§. 7. Inſtit. de Publ. Jud. L. 30. pr. ff. ad L. Cornel. de Falſ.* Poſtea hæc Lex JCtorum interpretationibus, Senatus conſultis, & Impp. Reſcriptis ad alia falſitatis genera extra teſtamenta commiſſa, eſt extenſa, *L. 16. pr. & §. 1. ff. de Falſ.* Zoeſ. *Comment. ff. d. t. n. 2.* Wiſſenb. *P. 2. Diſp. 36. theſ. 8.* Ludvvell. *Comment. ad §. 7. Inſt. de Publ. Jud. n. 1.* Divi Trajani itaque Reſcripto etiam crimen adulterinarum Staterarum ad L. Corneliam relatum eſt, ut ita hoc crimen etiam ejusdem Legis pœnæ ſubjectum eſſe cenſendum ſit. Idem de falſis menſuris hoc loco judicandum, cum in Jure Civili ponderum atque menſurarum falſatio pro eodem crimine reputetur, ut ita ad utrumque ſpectet deciſio *L. Hodie pen. §. 1. ff. de Falſ.* 2 3

Quo-

4 Quoniam itaque ad falſum relatum hoc crimen eſt videndum, quanam pœna Lex Cornelia contravenientes coërceat. Eſt autem illa in Liberis deportatio & omnium bonorum publicatio; In Servis ultimum ſupplicium §. 7. *Inſtit. de Publ. Judic. L. 1. §. fin. ff. ad L. Cornel. de falſ.* Dn. Carpzov. *Pr. Cr. P. 2. Q. 93. n. 16.* Aſt, quoniam Falſi ſpecies aliæ aliis atrociores ſunt, ita etiam pœna modo gravior modo remiſſior, quæ interdum etiam ad rogum usque extenditur per *L. 2. C. de fal. mon.* Perez. *ad d. t. C. n. 2.* Ludwell. *ad d. §. 7. Inſt. de publ. Jud.* Zoeſ. *ad d. t. ff. de falſ. n. 12.* itaque melius cuilibet crimini ſpecialis pœna applicatur.

5 Noſtri ergo criminis pœnam quod attinet, exprimitur ea *in §. 1. & 2. d. L. annonam* & in *L. pen. §. 1. ff. ad L. Corn. de falſ.* & condemnatur delinquens ad præſtationem dupli, & poteſt etiam Relegatione plecti.
6 Per duplum autem intelligitur præciſe duplum ejus damni, quod ita dederit. Dn. Mevius *ad Jus Lubec. P. 4. tit. 12. artic. 1. n. 5.* Menoch. *A. I. Q. lib. 2. caſ. 217.* Ludov. Molina *d. I. & I. Tr. 2. Diſp. 701. n. 10.* Huic tamen duplo ſimplum ineſſe verior ſententia eſt, ſi nimirum ex L. Cornelia agat? Aliud enim forſitan dicendum ſi aliquis ex *L. 52. §. 22. ff. de Furt.* actionem furti intentare mallet.

7 Sed quid, ſi actor aliunde conſecutus ſimplum ſit, actione videlicet empti, qualis caſus in *L. ſi quis 32. ff. de Action. empt.* an adhuc agere ex L. Cornelia poſſit?

ſit? Et putarem, quod ſic, ita tamen ut ſimplum, quod actione empti conſecutus erat actor, deducatur in actione ex L. Cornelia ad duplum. Altera enim actio pœnalis eſt, altera rei perſecutoria, quarum neutra per alteram tollitur, *arg. L. 7. §. 1. n. de Cond. Furtiv. L. 34. §. 2. de O. & A.* non obſtante *L. 71. pr. ff. de Furt.* quia ibi actio pro condictione accipienda, uti monet *Nob. Excell. Dn. D.* Rethius, *Patronus atque Præcept. meus maximop. ſuſpiciendus, in not.* Weſenb. *Parat. tit. de priv. delict. b. 4. verb. & civiliter ad id quod intereſt.* Conf. Dn. Struv. *Exerc. 46. th. 97.* Wiſſenb. *Diſp. 36. Vol. 2. th. 11.* Zoeſ. *ad ff. de O. & A. m. 83.* Et hac ratione furem etiam ad mortem damnatum, nihilominus ad reſtitutionem rei furtivæ teneri aſſerit *Bernh.* Zierez. *not. ad Conſt. Crim. Artic. 219.*

Pœnam relegationis quod concernit indeterminate illa in *d. L. annonam. & d. L. pen. ff. de Falſis* eſt poſita, ideoque quia arbitrarium hoc crimen eſt, Principis vel Judicis, mero imperio gaudentis, arbitrio temporis committenda determinatio, Molina *de I. & I. Tract. 2. Diſp. 701. n. 10.* Illud etiam addendum hic, quoad pœnas civiles Moris fuiſſe, ut nimirum eo magis hoc crimen deſtarentur Cives, ejusmodi iniquas menſuras frangere publice; cujus rei veſtigia adſunt in *L. 13. §. ſi quis menſuras ff. Locati*, & hanc fractionem debere fieri ante januam ejus, qui illis eſt uſus, tradit Molin. *d. l. n. 10.* Schepliz. *ad Conſuet. March. P. 4. tit. 6. §. 1. n. 3.* Quibusdam quoque in locis palis publicis, aliisque locis infamibus appendere injuſta pondera ſueve-

8

9

runt, teſte Dn. Mev. *ad J. Lubec. d. tit. 12. artic. 1. n. 15.*

10 *De Jure Canonico*, etiam in hos ſtatuta pœna; qui juſtas menſuras & juſta pondera lucri cauſſa mutare præſumpſerint, & coguntur hi ipſi per triginta dies in pane & aqua pœnitere, per *c. ut menſuræ 2. X. de Empt. & vendit.* Damhouder. *Prax. Cr. d. c. 25. n. 6.* Coler. *de aliment. lib. 1. cap. 17. n. 34.* ſi vero pœnitentiam agere nolit, poteſt excommunicari, *Abbas ad d. c. ut menſura*, & eum citans Schneidevv. *Comment. ad*
11 *§. fin. Inſt. de Empt. n. 14.* Hæc ipſa tamen pœna jejunii 30. dierum, a ſacerdote vel extendi vel diminui pro modo admiſſi poteſt, cum pœnitentiæ hodie fere omnes ſint arbitrariæ, *per c. 36. Diſt. 50. c. 5. Diſt. 90. c. 2. n. 26. Q. 7. c. Menſurum 86. de Pœnitentia Diſt. 1.* Menoch. *A. J. Q. lib. 2. caſ. 317. n. 4.* Tholoſan. *Syntagm. lib. 36. c. 1. n. 11.* Quando autem arbitrium illud circa modi determinationem in pœnitentia Sacerdoti ſit concedendum, & quo caſu illud ceſſet, de eo latius diſſerit Menoch. *d. lib. 2. caſ. 391. per tot.*

12 *De Jure Carolino* quid in noſtro, quod circa pondera ac menſuras committitur, crimine obtineat, videndum. Agitur autem hac de re in *Conſt. Crim. Artic. 113.* ubi: ſi quis dolo malo, pondera, bilances, menſuras &c. corruperit aut adulterarit, easque pro juſtis ac probatis publice venundare non fuerit veritus, vel in exilium mittitur, vel pro falſi magnitudine non tantum pœnæ corporali, fuſtigationi nimirum, ſubjicitur;

tur; ſed etiam pro falſo iterato & magno, ſi evidens appareat dolus, ultimo ſupplicio affici poteſt Zieriz. *ad C. Crim. d. Artic. 113. Georg.* Rem. *Nemes Karulin. d. Artic.* Ex his dilucide ſatis, quanam tranſgreſſores afficiendi pœna, pateſcit. Quoniam autem variat delictum pro circumſtantiarum ratione, ut ea propter modo gravius modo levius in id veniat animadvertendum; Variæ quoque pœnæ, graviores ſcilicet & leviores a Carolo V. in *d. Artic. 113.* conſtitutæ. Et quan- 13
quam *d. Artic.* de *illis* tantum videatur loqui, qui & falſant menſuras, & illis pro juſtis utuntur, der die Wage fälſchet, und die für gerecht gebrauchet, in ſenſu conjuncto: Attamen illud in ſenſu quoque disjuncto accipi, & ad eos quoque caſus optima ratione extendi poteſt, ubi quis tantummodo falſavit, ut alteri eo ipſo deceptionis inſtrumentum præberetur; Vel ubi quis falſis menſuris alium decepit, quas quidem ipſe non falſarat, conſcius tamen optime ipſius falſationis fuit. Eadem etenim hic ratio Legis ſubeſt, quæ ſalus Reipubl. Mercatuum integritas, & annonæ ubertas, ut eapropter eadem quoque Legis diſpoſitio jure merito obtineat, *per alleg. a* Barboſ. *locupl. in Theſaur. lib. 10. cap. 10. axiom. 30.* Pœna autem triplex huic delicto per 14
d. Artic. 113. præcipue imponitur Relegatio, 2. Fuſtigatio, 3. Etiam quandoque ultimum ſupplicium. Omnes hæ pœnæ pro modo admiſſi applicandæ. Relegationis determinatio committitur judici.

Fuſtigationem autem quod attinet, ea tunc impo- 15
nenda utentibus adulterinis Stateris, ſi notabile exinde

proximo ſit datum nocumentum; Dicitur autem Fuſtigatio Germanis der Staupenſchlag, qui pœnæ modus non nudius tertius tantum inventus, ſed a multis retro ſeculis in uſu fuit, Zieriz. *not. ad Artic. 140. Conſt.*
16 *Crim.* Mentio enim ejusdem in jure divino ſit, *Deut. cap. 25. v. 2. & 3.* Vbi Moyſes vetuit quadrageſimum flagellationis ictum excedere. Ad quod præceptum Moyſis forſitan reſpexere Judæi, dum in flagellatione D. Pauli numerum illum excedere noluerunt, uti ipſe de ſe teſtatur Apoſtolus, *2. Corinth. 11. verſ. 24.* ſe quinquies a Judæis accepiſſe unde quadraginta ictus. In jure Civili quoque ſæpius hujus pœnæ meminere JCti, ut in *L. ictus fuſtium 22. ff. de his qui not. infam. L. 7. ff. de pœn. L. 10. & L. 28. §. 2. ff. eod. L. fin. ff. de injur.*
17 & alibi paſſim. Differentia tamen erat eodem jure inter ictum fuſtium & flagellationem; Fuſtigatio enim in modica coercitione ponebatur, Flagellatio in atrociſſima & ſervili. *L. 7. §. 2. ff. de injur. d. L. 10. pr. ff. de pœn.* Conf. Godofred. *in not. ad L. 7. ff. de pœn. lit. b. & c. & ad L. 12. ff. de Jur. Fiſc. lit. Z.*

18 Hodie hæc Pœna in vulgus nota, & frequentior ejusdem uſus eſt, ut etiam haud raro profligatiſſimi reperiantur homines, qui eam vel ter vel amplius in diverſis perpeſſi locis ſint. Solet autem noſtris moribus fuſtigationi ſemper addi perpetua Relegatio; imo hæc ſub fuſtigationis pœna intelligenda, uti hac de re teſtatur Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 3. Q. 129. n. 17.* qui ejusmodi pœnam *in num. 20.* non pro duplici, ſed ſimplici potius habendam eſſe, ob rationes ibidem a ſe adductas,

ctas, afferit. Porro etiam hæc ipſa pœna a Judice pro 19
delicti circumſtantia exaſperari poteſt, nimirum quoad numerum ictuum, quem augere poteſt, eumque Carnifici præſcribere, quem numerum hic excedere nequit. In ſolo ergo ictuum numero fuſtigatio lenimen accipere poteſt, cum alias ejusdem gradus proprie non dentur. Dn. Carpzov. *d. l. num. 22.* Hiſce præ- 20
ſuppoſitis colligitur; Etiam in hoc noſtro crimine conjungi debere fuſtigationem cum perpetua Relegatione, judicemque ex atrocitate delicti ictuum numerum determinare debere.

Tertia pœna, quæ hic Dardanariis circa pondera 21
peccantibus imponitur, eſt *Ultimum ſupplicium*, quod facile ex ultimis *d. Art. III.* verbis colligere eſt: Und es möchte ſolcher Falſch als offt, gröſslich und boßhafftig geſchehen, daß der Thäter zum Tode geſtraffet werden ſoll, &c. Ex quibus verbis tria præprimis judici in irrogatione ultimi ſupplicii quoad hoc delictum obſervanda colliguntur 1. Iteratio, ex verb. Offt. Sicut enim vita 22
antea bene acta pœnam interdum minuere ſolet. *L. 3. §. 12. & L. 5. pr. & §. 6. ff. de Re militar.* Weſenb. *Paratit. tit. de pœn. in f.* Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 3. Q. 120. num. 17. ſeq.* ita quoque ejusdem delicti iteratio pœnæ interdum exaſperationem meretur per *L. Capitalium 28. §. 3. ff. de pœn.* Weſenb. *d. l. num. 8.* Sic iteratio furti gravius punitur, & quando tertia vice furtum commiſit, tunc a Carolo V. vocatur: Ein mehrer verläumbder Dieb, und wird einen Vorgewaltiger gleich gerichtet, *Conſtit. Crim. Artic. 142.* Tertia autem vice ad mini-

mum hoc delictum patratum esse videtur recta ratio insinuare, & colligi id quodammodo potest *ex d. Artic. 142.* CC. Nam qui tertia vice deliquit, ex consuetudine deliquisse videtur per *L. Nemo 3. in f. C. de Episcop. audient.* ubi minora delicta, nisi semel commissa, veniam non habere dicuntur, & qui ex aliquibus actibus infertur consuetudo, ideoque gravius puniuntur. Nobiliss. Dn. Brunnem. *Comment. Cod. ad d. L. Nemo.* in tantum quidem, ut delictum quod per se meretur solam pœnam pecuniariam, sæpius commissum ultimo supplicio puniri possit, uti ex multis Dd. asserit. Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 1. Quæst. 43. num. 62.* Zieriz. *ad Artic. 162. Const. Crim. in fin.*

23 2. Commissi gravitas, quæ indigitatur *voce* Gröſſlich; non enim in quovis minimo delicto perveniendum ad effusionem humani sanguinis est, sed circumstantiæ ponderandæ optime sunt. Damhouder. *Pr. Crim. c. 107. num. 5.* Criminis atrocitas atque gravitas accedere debent; Hinc si in magni pretii mercimoniis falsum circa pondera sit commissum, & quidem iterato, optima sane ratione, & præcipue si spes emendationis deficiat, judex ad mortis usque pœnam progredietur; Eadem hic prohibitio, eadem prohibitionis ratio, quæ in furto militat, ut per consequens idem in utroque debere obtinere indubii juris sit. Hinc etiam quantitatem commissæ falsationis ad minimum quinque solidos qualibet vice excedere debere putaverim, *arg. Artic. 160. Const. Crim.* Et quamvis in furto aliquis, licet prima vice illud tantummodo commiserit, suspendii

pœna

pœna affici possit, *d. Artic. 160.* Illud tamen non nisi gravissimis concurrentibus circumstantiis delictumque aggravantibus procedit *d. Artic.* si nimirum effractio, ruptura, ascensio, armorum gestatio & similia accedant. Quoniam autem in falsatione ponderum & mensurarum ejusmodi delictum aggravantes circumstantiæ vix dari possunt, conjunctim existimaverim accipienda verba esse *d. Artic. 113.* offt gröβlich, ut ita iteratio & falsationis enormitas simul in hoc delicto requiri videantur. Restringenda enim pœnalia sunt, & quantum fieri potest abstinendum Judici a pœna sanguinis, præsertim si humano jure dicta illa; Secus enim in pœna divino jure statuta, ubi ad ultimum supplicium pronior esse debebat judex.

3. Requiritur ad delictum fraudatorum ponderum 26
Dolus *voc.* Boßhafftig. Ubi enim dolus abest, ibi nec delictum pœna dignum, 7. *L. 4. ff. de Jurisdict. L. 23. §. 2. ff. de Ædilic. edict.* imo in genere ad omne falsum dolus requiritur, alias enim falsi pœna locum vix haberet *L. Nec exemplum 20. C. de Fals.* itaque etiam in hoc delicto, & præcipue si ultimum veniat infligendum supplicium, dolus quam maxime attendi debet.

Dicta ergo requisita, iteratio nimirum, commissi 27
gravitas & dolus si conjunctim in aliqua persona reperiantur, salva conscientia poterat Judex juxta normam ac regulam a Carolo V. in *d. Artic. 113.* præscriptam, pœnam capitis delinquenti dictare; Quam pœnam in specie de gladii pœna intelligit *Matth.* Stephan. *Comm.*

ad

ad d. Artic. 113. Verius tamen, ob vicinitatem quam hoc delictum cum furto habet, ſuſpendii pœnam hic
28 obtinere putaverim. Hoc etiam adhuc ultimo loco obſervandum judici eſt ex *d. Artic.* ne quid proprio motu absque Conſilio Facultatis cujusdam Juridicæ determinet: Ibi enim ſi quid circa irrogationem pœnæ reſtet dubii, informationem petere poteſt, quo ipſo ſecurior ipſe redditur in conſcientia; modo ille prævia inquiſitione in delictum accuratiſſima, & deligenti eorum, quæ acta & probata erant, adnotatione, dextre omnia ad Facultatem, cujus efflagitat conſilium, retulerit.

29 Ex dictis colligitur, arbitrariam adhuc hodie pœnam eſſe falſantium pondera atque menſuras, ſicuti diſpoſitum erat in *L. 37. ff. de pœn.* Quamvis enim de Jure Carolino certæ in iſtud delictum ſtatutæ pœnæ ſint, applicatio tamen pœnarum pro modo admiſſi relicta judicis arbitrio eſt, qui ponderatis delicti circumſtantiis, vel relegatione, vel fuſtigatione, vel etiam ultimo ſupplicio illud expiabit; Imo interdum, & ſæpiſſime quidem mitior ipſa relegatione admittitur pœna, ſi in re minima illa læſio in ponderibus commiſſa verſetur, quæ omnia relinquenda boni viri diſpoſitioni Conf. Dn. Carpzov. *Pract. Crim. P. 2. Q. 93. num. 80.* Dn. Mevius *ad Jus Lub. P. 4. tit. Artic. 1. n. 8.* Coler. *de Aliment. lib. 1. c. 17. n. 34.*

30 *Sed anne etiam arbitraria pœna ad mortem usque extendi poſſit*, hic haud incongrue quæritur? Quæ quæſtio difficultate non caret, & acriter a Dd. agitata, ut propterea a quibusdam Imperatoria efflagitata deciſio, notante

notante *Anton.* Matthæi *in Prolegom. Crimin. cap. 4. num. 11. pr.* Tentandum tamen annon ſequenti diſtinctione conciliari quodammodo diſſentientes poſſint, ſi ſcilicet diſtinguatur inter atrociora & leviora crimina; Leviora autem voco illa, quæ admiſſa tanta non ſunt, ut ad mortis pœnam perveniri in iis poſſit, quod ipſum ex circumſtantiis dijudicari facilius, quam deſcribi poteſt. Atrociora illa dico, quæ propter concurrentiam circumſtantiarum adeo aggravantur, ut quædam proportio inter illa & hominis vitam exinde emergat; quæ ipſa proportio inter delictum & pœnam non ſemper ex ſe, ſed interdum etiam ex utilitate Reipubl. dijudicari debet. In his ergo, atrocioribus nimirum, ad mortem etiam extendi poteſt; In illis non ita? Hæc ipſa deciſio textibus innititur quamplurimis: Sic pro atrocioribus adduco *L. 9. ff. de Extraord. Crim.* ubi ſcopeliſmus inter Extraordinaria crimina recenſetur, quia tamen circumſtantiæ hujus delicti illud aggravant maximopere, recte judici in hoc arbitrio crimine poteſtas ultimum inferendi ſupplicium conceditur. Probari idem poteſt ex *L. fin. ff. ad L. Jul. repetund.* ubi animadverſio in Crimen repetundarum hodie extraordinaria eſſe dicitur; nihilominus ſi concurrunt ejusmodi circumſtantiæ, quæ exaſperent valde atque aggravent hoc delictum, ut ſi hominis necandis cauſſa pecuniam acceperit quiſpiam, pœna etiam capitis locum habet. Idem colligitur ex *L. 1. fin. ff. de extraord. Crim. 1. Sacrilegii 6. pr. ff. ad L. Jul. pecul. L. 1. C. de his qui Latron. Conſt. Crimin. d. Artic. 113.* Quod vero in levioribus ad pœnam mortis

31

32

non poſſit pervenire Judex, probo ex *L. 1. §. fin. ff. de Effractor.* ubi in effractoribus plebejis pœna operis publici, in honeſtioribus vero pœna Relegationis non eſt
33 excedenda. Hoc enim crimen regulariter tantum non eſt, quod morte poſſit muniri: niſi tamen etiam circumſtantiæ accedant, quæ hoc ipſum, quod nominavi exaſperent delictum, quo tamen caſu non ad Leviora, ſed ad atrociora delicta retulerim ego, & ſic quoque capitiis imponi pœna poteſt, per *L. 11. pr. ff. ad L. Jul. de vi publ.* ubi effractores, quia in turba fecerunt, & cum armis, ultimo afficiuntur ſupplicio. Idem quod de Levioribus delictis dicebatur probari quoque pot-
34 eſt ex *L. 3. §. 2. ff. de Crimin. Stellionat.* Patet ergo exinde, quod quando circumſtantiæ delictum aggravare & mortis pœna dignum efficere poſſunt, recte pœna quoque mortis irrogari poſſit, propter proportionem illam, quæ inter pœnam ac delictum requiritur, Vid. Dn. Struv. *Exerc. ad ff. 48. theſ. 74. Anton.* Matthæi *d. n. 11. Joh. Jac.* Wiſſenb. *P. 2. Diſp. 3. th. 3.* Zoeſ. *Comment. ad ff. tit. de pœn. n. 8. Matth.* Berlich. *P. 4. Concluſ. 36. num. 19. ſeq. Robert.* Marant. *Diſput. legal. 10. per tot.* Treutl. *Vol. 2. Diſp. 22. th. 8. & ibi* Bachov. *lit. i. & k.* Weſenb. *Paratitl. ff. de A. R. D. n. 7. in fin. Jodoc.* Damhouder. *Prax. rer. Crim. 107. n. 5.*

35 Et hac ratione non diſſentit Dn. Carpzov. *Pract. Crim. P. 3. Q. 133. n. 19. ſeqq.* qui diſtinguit in *n. 24.* An mortis poena in Legibus ſit expreſſa ac judicis arbitrio commiſſum, num mortis pœnam aliamve minorem delinquendi indicere velit, quod tunc ad mortem us-

que

que poſſit extendere arbitrium; Si vero illa mortis pœna in Lege non ſit expreſſa quod tunc non poſſit. Tutius quidem in priori caſu procedet Judex; Sed an illud quod de pœna mortis Legibus expreſſa dicit Dn. Carpzov. ad textus ſupra allegatos poſſit applicari equidem dubitaverim; præſertim ſi originem juris introſpiciam, ubi quænam inter Reſponſa prudentum & Leges ipſas differentia ſit, facile conſtabit. Quando itaque E. G. in *L. 9. ff. de Extraord. Crim.* dicitur: Scopeliſmi pœnam ad mortem uſque extendi poſſe, ſane ibi pœna illa non certa Leg. conſtituta eſt, ſed refertur tantummodo a JCtis, quomodo punitum olim hoc crimen fuerit arbitrio judicium, qui hoc de crimine Legum nullam habuere. Idem judicium eſto de aliis Pandectarum tex- 36
tibus. Conf. Wiſſenb. *d. Diſp. 31. theſ. 2. Ant.* Matthæi *in Crimin. Prolegom. c. 4. n. 10. & quæ dicta ſupr. cap. 5.* Illis tamen textibus applicari *Dn. Carpzovii* ſententia poſſet, ubi ejusmodi pœna tanquam in certa Lege ſtatuta, uti eſt *L. 1. C. de bis qui latron. & in Conſt. Crim. Artic. 113. & alibi paſſim*, quæ ipſa & Leges Imperatoria Majeſtati originem debent. Quod autem tradit Dn. Carpzov. *num. 25. ſeq.* de delictis levioribus intellexerim, quod ibi potius benignior facienda interpretatio: Nam alias enim delictum, cui tamen pœna capitis in Lege non dictata, maximis circumſtantiis poſſet aggravari, ut atrociſſimum evadat delictum, quod alias tale non erat; hoc caſu utique pœna capitis infligenda foret, uti in atrocioribus ejusmodi concedit pœnam hanc ultimi ſupplicii *in n. 21. & 22.*

37 Idem de Sententia *Jac.* Menoch. *lib. 1. A. J. Q. quæst. 86.* dicendum, qui ibid. *n. 1.* hanc theſin ponit: *Quod Judex in dubio & regulariter non poſſit pœnam mortis dictare illi delicto, cui a jure communi vel ſtatuto, pœna mortis non eſt indicta*, quod ipſum quam plurimis ibi corroberat auctoritatibus. Hanc ipſam tamen theſin de levioribus tantummodo delictis accipiendam eſſe, ſubſequentis fallentiæ a Menoch. *loc. cit.* adjectæ ſufficienter ſatis demonſtrant, & id ipſum ex *num. 20. d. q. 86.* præcipue eluceſcit, ubi datam theſin non procedere aſſerit, quando delictum eſſet atrox, ſed tunc judicem poſſe pœnam mortis arbitrari & indicere, quod textibus ex jure deſumptis probat *in num. 21. - 25.* Tantum itaque abeſt Menochium contrariari datæ diſtinctioni, ut potius illam ipſam validiſſimis corroboret argumentis. Idem judicandum de ſententia *Jo.* Schneidevv. *Comm. ad §. ſunt præterea Inſtit. de Publ. Jud. n. 4. & Paul.* Chriſtianæi *ad Conſuetud. Mechlnienſ. tit. 1. art. 54. n. 3.* Concludo itaque ex præcedentibus: Judicem in irrogatione pœnarum, ſi delictum circumſtantiis pœnam mortis merentibus ſit circumvallatum, etiam ſi Lex pœnam capitalem non impoſueri, eam tamen dictare poſſe.

38 Explicatis itaque pœnis, Dardanario circa pondera atque menſuras delinquenti Jure Civili, Canonico & Carolino infl guntur, breviſſimo adhuc linearum ductu, qui moribus quorundam obtineat, videndum. SAXONES quod attinet, diſtinguunt ibi *Chilian.* König *in ſin. Proceſſ. ſub tit. de pœn.* Weſenb. *Paratit. l. ff. de falſ. n. 9. & in ſupplem. ad Schneidew. Comment. inſtit. tit.*

de

de Emption. in f. & Coler. *de Aliment. lib. 1. c. 17. num. 34.* Inter eum qui fecit falſas menſuras, & eum qui illis tantummodo uſus eſt, illius pœnam eſſe fuſtigationem per *Artic. 13.* Land-Recht *lib. 2. verb.* zu Haut und Haar. Quamvis Schneidevv. *loc. cit. per Gloſſ. ad* Weichbild, hæc verba non ſemper de fuſtigatione intelligat, ſed etiam de ea pœna quando quis Furcæ alligatur, & ita publico ludibrio exponitur. Hujus vero qui ponderibus falſis tantummodo uſus eſt, pœnam mitiorem eſſe volunt vel Relegationem, vel leviorem pro modo admiſſi. Hæc tamen diſtinctio non arridet Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 2. Q. 93. num. 82.* quod verba Juris Saxonici generalia ſint, ideoque nec reſtringenda; ſubjungit ibidem, nec ſemper fuſtigationem locum habere, ſed interdum etiam pœnam pecuniariam.

Hic in MARCHIA, quia regulariter Juris Civilis 39
atque Imperialia Conſtitutionis obſervantur per *Reverſ. Electoral. de Anno 1572. & tradita* Schepliz. *ad Conſuetud. March. P. 2. tit. 1. §. 1.* utique pœna etiam Jure Carolino in falſarios ponderum ſtatuta obtinebit. Præterea etiam merces ipſius Falſarii in commiſſum cadunt *per Reverſ. de Anno 1602. verb.* Wo auch einer hierüber mit falſchen Maaß oder Gewicht betroffen, ſoll ſeiner Waare verluſtig ſeyn, quod refert Schepliz. *d. Tract. P. 4. tit. 6. §. 3.* Apud MECHLINIENSES, qui falſis menſuris & iniquis ponderibus in diſtrahendis mercibus uſus fuerit, pœnam truncandi pollicis, aut binas libras Brabanticas luet, nec tamen ita ab arbitraria judicis animadverſione liberatur, *Pul.*

40 Coronidis loco hic adhuc notandum reſtat, per pœnam, quæ in ponderum falſarios vel Carolino jure, vel conſvetudinario ſtatuta reperitur, non eſſe derogatum illi conditioni, quæ ex Jure Civili parata eſt parti læſæ, ad repetendum, quod ob majora pondera & menſuras amplius mercis vel pretii datum eſt, aut ad petendum quod ob minora minus datum aut acceptum
41 eſt *per L. Arbitrium 18. §. 3. ff. de dol. mal.* Criminalis enim actio, quæ ex Jure Carolino conceditur, non tollit rei perſecutoriam *per alleg. ſupr. h. cap. num. 7.* Conf. Dn. Mev. *ad Jus Lubec. P. 4. Tit. 12. Artic. 1.*
42 *num. 17.* An autem pœna dupli videatur ſublata per Conſtit. Crimin. in dubio magis eſt? Reperiuntur enim Dd. quidam, inter quos eſt Grœnvveg. *in Leg. abrogat. paſſim.* quem ſequitur Wiſſenb. *Vol. 2. Diſputat. 29. ad ff. th. 17.* qui hodie omnes fere pœnas dupli & quadrupli ab uſu fori receſſiſſe, ſtatuunt, inque eorum locum multas quasdam pecuniarias, aut extraordinarias coercitiones ſucceſſiſſe. Sed an hiſce Dd. hoc paſſu adhibenda fides ſit, non una dubitandi ſubeſt ratio; præſertim cum hi Dd. Belgæ fuerint, qui propterea de Germaniæ moribus infallibile teſtimonium perhibere nequiverunt; Et quamvis hæc pœna plurimis annis non fuerit frequentata, exinde tamen colligendum nondum eſt, illum ab uſu fori plane receſſiſſe; cum forſitan vel occaſio ad agendum non fuerit, vel actori talem pœnam perſequi non libuerit, vel, ſe poſſe ad hanc pœnam agere ignoraverat. Quia itaque hæc dupli pœna non mutata, quare ſtare prohibeatur *per L. 27.*

C. de

C. de Teſtament. Et ea propter pœnam dupli in falſis ponderibus & menſuris adhuc in uſu eſſe, recte aſſerit Dn. Mev. *d. Artic. 1. num. 17.* idem etiam de pœna dupli & quadrupli in furto ſtatuit. Ampliſſim. Dn. Præſes *Quæſt. ad Weſenb. tit. de Furt. quæſt. 34.*

Si qui, itaque ad pœnam dupli egerit ob fraudem 43
in ponderibus admiſſam, an finito hoc judicio etiam delinquentem criminaliter accuſare poſſit, de eo præcipue movetur controverſia? Dubitandi rationem ſuppeditat regula in vulgus etiam notiſſima; quod duæ pœnales actiones concurrentes una per alteram tollatur. Hac tamen non obſtante arripiendam putaverim affirmantium ſententiam nimirum uno judicio finito poſſe actorem ad alterum progredi; quæ ipſa ſententia fulcimentis ex jure deſumptis non deſtituitur, probari enim poteſt eadem ex *L. un. C. quando Civil. act. Crimin. præjudic.* ubi hæc conſtituitur Regula: *Quoties de re familiari & Civilis & Criminalis competit actio, utraque licere experiri, nec intereſſe ſive prius Criminalis ſive Civilis mota ſit.* De hujus quidem Regulæ veritate ac generalitate inter 44
Dd. anxie diſputatur, ſed ea ad hunc locum proprie non pertinent, cum mihi ſufficiat in ſpecie demonſtraſſe, actionem civilem ob falſa pondera, non tollere criminalem & contra; quod ipſum non tantum ex dicta regula colligo, ſed etiam ex verbis finalibus *d. L. un.* ubi de falſi crimine poſtquam civiliter huc actum, etiam adhuc criminaliter agi poſſe, exempli loco expreſſe ſubjicitur. Jam vero quod hoc crimen ſub falſo contineatur clarum eſt ex *d. L. Annonam §. 1. & d. L. pen. ff. de falſ.* Ut per conſequens, poſtquam aliquis ob fraudem admiſſam circa pon-

pondera civiliter egit ad duplum ex *d. L pen.* poſſit deinde ad pœnam publicam ex Jure Carolino illum accuſare *arg. d. L. un.*

45 Rationem dubitandi, quæ proponebatur ſupra, quod attinet, procedet quidem illa, ſi pœnæ tendant ad idem, non vero ſi ad diverſum, uti hoc in caſu. Civilis datur propter intereſſe Actoris ſive privatum; Criminalis datur propter intereſſe pu-

46 blicum. Plura de concurſu hoc actionum pœnalium dici poſſent, ſed chartæ anguſtia telum abrumpere me cogit. Poterunt interea converti Excell. Dn. D. Brunnem. *Comment. Cod. ad d. L. un. quando civ. act.* & ad illum tit. Perez. Dn. Carpz. *Pr. Crim. P. 1. qu. 39. num. 40. & 41.* Dn. Struv. *Exerc. ad ff. 46. theſ. 95. Matth.* Berlich. *P. Concl. 19. num. 20. ſeqq.* *Ant.* Matthæi *de Crimen ad Lib. 47. ff. t. 1. cap. 4. num. 3. & tit. 3. cap. 2. num. 5.* Zoeſ. *Comment. ad ff. tit. de O. & A. num. 83. & tit. de furt. num. 28.* Weſenb. *Paratit. tit. de Privat. delict. n. 4.* ibidemque Dn. Hahn. & Bachov. *in not.* Cujac. *Obſervat. lib. 8. cap. 24.* *Petr. Gregor.* Tholoſan. *Syntagm. lib. 21. cap. 22. n. 2.* Marant. *in Spec. aur. P. 4. Diſt. 1. n. 9.* Bartol. *ad L. interdum. 4. de Publ. Jud. & ad L. 2. §. Hoc edictio ff. Vi bonor. rapt. ubſuſiſſime de eo diſquirit.*

Stat ergo littore puppis. Tu, Lector Cordate, illius Iuſtinianei memor; in nullo aberrare divinæ utique ſolius non mortalis conſtantiæ eſſe, *L. Dedit nobis 3. C. de V. I. E.* ſi lapſus & ego alicubi ſim, des hoc humanitati: Si illimatiora quædam videantur, des ingenii tenuitati. Etenim ad Lesbiam omnia examinare Regulam, & materiei intricatior indoles, & temporis penuria prohibuere. Veniam itaque ſi dederis, ea ipſa ad majora ſuppeditabis incitamentum. Tu vel Mome vel Mime Heſiodiano illo ΡΑΟΝ ΕΣΤΙ ΜΩΜΑΣΘΑΙ Η ΜΙΜ ΕΙΣΘΑΙ contentos abi. Tu vero o Summe rerum Arbiter, qui Spiritum, pacem ac vires ad hanc pertexendam telam largitus clementiſſime es, in poſterum quoque conamina mea exoptatiſmo ſine beare haud dedignare.

T. Θ. M. A.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Brunnemann, Johann

Tractatus iur. de dardanariis, German. von Korn-Jüden

Vitemberga 1741

4 Diss. 1938#Beibd.3
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10824586-7
VD18 1486214X-001